

Obrazac 5

UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

Nacrt nacionalne strategija za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gore

---

Vrijeme trajanja javne rasprave: Javna rasprava na nacrt Nacionalne strategije za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori, sprovedena je u periodu od 04.novembra do 03.decembra, 2019. godine.

Način sprovođenja javne rasprave (održavanje okruglih stolova, tribina i prezentacija, sa navedenim mjestom i datumom održavanja; dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku, sa navedenim načinom i rokom dostavljanja):

Poziv za Javnu raspravu o nacrtu Nacionalne strategije za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori, objavljen je na sajtu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, portal e-Uprave, 04. novembra, 2019. godine u skladu sa čl. 14 i 15 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18). U pozivu je određen rok od 30 dana za dostavljanje komentara, inicijativa, sugestija i predloga u pisanom i elektronskom obliku.

Javna rasprava se sprovela organizovanjem okruglih stolova i kao i dostavljanjem primjedbi, predloga i sugestija u pisanom i elektronskom obliku na Obrascu 4 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija, na adresu: Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, ul. Serdara Jola Piletića br. 26, 81000 Podgorica.

U toku javne rasprave, na adresu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, u pisanoj, elektronskoj formi ili neposredno (usmenim putem) tokom okruglih stolova u Bijelom Polju, Kotoru i Podgorici, su stigle primjedbe od: NVO Udruženje Korina – tim Korina Animals, Nikšić; NVO Društvo za zaštitu životinja – Podgorica, NVO Prijatelji pasa, Tivat; NGO Affiliated with the UN Department of Public Information (DPI) and the UN Economic and Social Council (ECOSOC) – Italija; NVO Kotor Kitties; StrayCoCo Foundation, Switzerland i Sekretarijat za zaštitu prirodne i kulturne baštine – Opština Kotor. Sa zajedničkim komentarima istupile su sledeće organizacije: NVO sPas, Podgorica; NVO Šapice, Bar; NVO Fenix, Cetinje; NVO Nikšićko udruženje za zaštitu životinja, Nikšić; NVO Ruka – Šapi, Podgorica.

Ovlašćeni predstavnici Uprave koji su učestvovali u javnoj raspravi:

- (1) Vesna Daković – Direktorica Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- (2) Sunčica Boljević – Pomoćnica Direktorice Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;

Obrazac 5

- (3) Vesna Rausinović – Samostalni savjetnik II Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- (4) Ivan Ivanović – Samostalni savjetnik I Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi:

Javnim raspravama na Nacrt nacionalne strategije za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori, prisustvovali su: predstavnici opštinskih službi za komunalne djelatnosti, predstavnici lokalne samouprave, predstavnici veterinarskih ambulanti, predstavnici NVO organizacija, građani i predstavnici organa državne uprave. Najveći broj komentara koji su potencirani tokom javne rasprave i na okruglim stolovima dostavljeni su putem elektronske pošte.

Ukupno je na okruglim stolovima učestvovalo 20 osoba (Bijelo Polje 5, Kotor 4 i Podgorica 11).

U Podgorici, 20.02.2020. godine

DIREKTORICA
Vesna Daković

Obrazac 5

Dostavljene primjedbe, predlozi i sugestije, sa onima koje su prihvaćene, kao i sa navedenim razlozima onih koje nijesu prihvaćene, odnosno potrebnim pojašnjenjima date su u Izvještaju sa javne rasprave koji slijedi:

IZVJEŠTAJ SA JAVNE RASPRAVE O NACRTU NACIONALNE STRATEGIJA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA U CRNOJ GORI

Br.	Institucija/Lice	Komentar	Odgovor obrađivača
1.	NVO „sPas“ Podgorica NVO „Šapice“ Bar NVO „Fenix“ Cetinje NVO „Nikšićko udruženje za zaštitu životinja“ Nikšić NVO „Ruka - Šapi“ Podgorica	Primjedba/predlog/sugestija 1: U dijelu UVOD treba dopuniti mjere iz OIE Poglavlja 7.7 za kontrolu i populaciju pasa koje su izostavljene. <ul style="list-style-type: none"> • Edukacija i zakonski okvir koji podstiče odgovorno vlasništvo; • Uspostavljanje sistema za identifikaciju i registraciju pasa, licenciranje za odgajivače, licence za pse - polaganje; • Kontrola uzgoja pasa namijenjenih prodaji; • Kontrola uvoza • Kontrola neplanirane reprodukcije pasa; • Uspostavljanje službi za humano hvatanje pasa i uspostavljanje skloništa za napuštene životinje u skladu sa standardima propisanim od strane nadležnog tijela, CNR program; • Kontrola komunalnog otpada; • Propisivanje mjera o kretanju i držanju pasa i obavezama vlasnika; • Kontrola kretanja pasa (međunarodna); • Smanjenje mogućih nezgoda (štete) od ujeda pasa • CNVR 	Predlog se prihvata. Predložene mjere su uvrštene u sadržini teksta.

Obrazac 5

		<p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smatramo da je licenciranje odgajivačnica neophodno s obzirom na to da postoji i nezakonski radi veliki broj odgajivača. Na ovaj način bi populacija pasa mogla da se kontroliše, odnosno kroz smanjenje komercijalne ponude tj. uzgoja pasa koji potiču iz nelegalnih odgajivačnica koje, osim zakonske obaveze, ne poštuju stroga kinološka pravila. Dosljedna i sveobuhvatna strategija takođe treba uzeti u obzir komercijalne izvore pasa, kao što su odgojne farme ili prodavnice kućnih ljubimaca. ICAM Vodič za humano upravljanje populacijom pasa kaže - U slučaju komercijalnog bavljenja uzgojem pasa, s obzirom na stanje u kakvom se odgajivačnica nalazi, može se desiti da imamo slabo socijalizovane i bolesne štence, koji će samim tim predstavljati i slabe kućne ljubimce. Dešava se da prodajni centri, kao što su prodavnice za kućne ljubimce, drže pse u neuslovnim prostorima i prodaju ih bez pravog savjeta o brizi i odgovornosti. "Slab kvalitet" ovih pasa i nizak nivo razumijevanja ili nerealna očekivanja budućih vlasnika, dovešće ove pse u onu grupu koja im donosi visoki rizik od odbacivanja. Kombinacijom propisa i inspeksijskog nadzora koji će u ovu namjenu sprovoditi ovlašćene i obučene agencije, može se raditi u pravcu unapređenja uslova u prodavnicama ili odgajivačnicama, i s tim u vezi osigurati bolja briga nad životinjama. Prodajni centri bi takođe trebalo da osiguraju pružanje usluga savjeta u vezi sa brigom o životinji i odgovornom vlasništvu. Putem edukacija može se uticati na potencijalne vlasnike da steknu uvid u više opcija koje im stoje na raspolaganju kod traganja za ljubimcem, uključujući i centre za udomljavanje. Oni takođe treba da znaju da mogu očekivati socijalizovanog i zdravog štenca. - - Licencu treba da imaju i vlasnici pasa, to jeste psi treba da polažu testove koji već postoje u regionu. Na ovaj način bi se preduprijedilo ostavljanje i napuštanje pasa, a samim tim i kontrolisala populacija pasa s obzirom na to da je veliki broj napuštenih pasa upravo vlasničkih.	
--	--	---	--

Obrazac 5

		<ul style="list-style-type: none"> - Kontrola uvoza treba biti obavezna jer mnogi pet šopovi, ali i odgajivači uvoze pse, posebno rasne kako bi mogli dalje da ih koriste za uzgoj i prodaju. - Kontrola životne sredine je, vjerujemo, mnogo adekvatniji prevod s obzirom na to da obuhvata ne samo komunalni otpad nego i šire aspekte ovog problema. - Smanjenje mogućih nezgoda to jeste štete je zaboravljeno u Strategiji a postoji u OIE Poglavlju 7.7 Ovo je veliki problem sa kojim se opštine u Crnoj Gori suočavaju i veliki udar na njihove budžete. Smatramo da ova stavka mora biti unijeta u Strategiju. - CNR metoda mora biti sastavni dio predloženih mjera načina kontrole razmnožavanja napuštenih pasa.	
--	--	---	--

Obrazac 5

	<p>Primjedba/predlog/sugestija 2: U dijelu OSNOV ZA DONOŠENJE NACIONALNE STRATEGIJE</p> <p>U dijelu - Potreba za većom koordinacijom i komunikacijom zainteresovanih strana (stručna lica iz oblasti veterinarske struke, privatni i javni sektor, nacionalne i lokalne vlasti, NVO, građani) treba dodati: Akademska zajednica, obrazovne institucije, međunarodne organizacije, istaknuti pojedinci, stručna lica iz kinološke struke.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: Smatramo da je gore navedeno neophodno jer svako od njih može da doprinese na svoj način kontroli populacije pasa – akademska zajednica svojim znanjem; obrazovne ustanove edukacijom o odgovornom vlasništvu, ljubimcima i slično; međunarodne organizacije svojim iskustvom i ekspertizom; istaknuti pojedinci uticajem na javnost i mnjenje; stručna lica iz kinološke struke znanjem o socijalizaciji i resocijalizaciji pasa, kontroli populacije i slično. ICAM Vodič za humano upravljanje populacijom pasa - Akademska zajednica sa relevantnim iskustvom npr. ponašanje životinja, veterinarska nauka, sociologija, ekologija i epidemiologija. Predavači – škole i univerziteti. Lokalni mediji – u obrazovne svrhe, podizanje svijesti, jačanje publiciteta i podrške lokalnog stanovništva. Međunarodne organizacije sa odgovarajućom odgovornošću – Svjetska zdravstvena organizacija (World Health Organisation (WHO), Svjetska organizacija za zdravlje životinja (World Organisation for Animal Health - OIE) i svjetske veterinarske asocijacije. Istaknuti predstavnici/vođe lokalne zajednice. Lokalna zajednica – vlasnici pasa i drugi.</p>	<p>Predlog se prihvata. Predlog uvršten u sadržinu teksta.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 3: U dijelu OSNOVNI PRINCIPI Potrebno je dodati CNR Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3: Program CNR strategije Program za ograničavanje brojnosti populacije uličnih pasa zasnovan na CNR (Catch-neuter-release). Svjetska organizacija za zdravlje životinja (OIE)¹ preporučuje da</p>	<p>Predlog se ne prihvata. CNR kao metoda za kontrolu populacije pasa je obrađena u drugim djelovima Nacionalne strategije, a kako je naglašeno u dijelu Osnovni principi, dokument se temelji na zakonskom okviru i OIE standardima definisanim u Poglavlju 7.7 za kontrolu</p>

Obrazac 5

	<p>programi kontrole brojnosti populacije uličnih životinja moraju da se zasnivaju na humanim metodama, prije svega sterilizaciji/kastraciji. Procjenjuje se da čak 75% svjetske populacije pasa nema vlasnika, a slična je situacija i s mačkama. Mnoge države susrijeću se s problemom ograničavanja njihove brojnosti, a prilikom izrade programa mora da uzima u obzir ne samo zdravlje građana nego i dobrobit životinja.</p> <p>Strategija "Uhvati-steriliši-pusti" (CNR, catch-neuter-release) je metod koji je uveden kao humana alternativa eutanaziji, a za ograničavanje brojnosti populacije uličnih pasa. U Sjedinjenim Američkim Državama metod je zaživio u kasnim osamdesetim i ranim devedesetim godinama, na nivou opština. U novije vreme ovaj metod se primenjuje u istočnoevropskim zemljama (Rumunija, Bugarska), mediteranskim (Grčka), Malti, Španiji, u Južnoj Americi (Argentina), u Africi (Sijera Leone), te azijskim državama (Tajvan, Sri Lanka, Bali, Tajland, Indija, Nepal, Butan)...</p> <p>Program koji podrazumijeva sterilizaciju/kastraciju i vakcinaciju nakon čega se ulične životinje vraćaju na stanište gdje nastavljaju da žive pod zaštitom staratelja pokazao je rezultate u navedenim državama. Zbog dinamike populacije neophodno je da se 70% pasa u određenom geografskom području sterilise u roku od šest mjeseci. Sa 75% sterilisanih jedinki, stopa rasta populacije postaje nula, nakon čega se broj pasa polako i prirodno smanjuje.</p> <p>Zastupnici CNR strategije ističu da je ovaj metod za ograničavanje populacije uličnih životinja djelotvorniji od lišavanja života, jer kad se uklone sve životinje s jedne teritorije, plodne životinje iz okolnih oblasti će početi da naseljavaju datu oblast u kojoj postoje skloništa i hrana i počće da se razmnožavaju.</p> <p>S druge strane, sterilisane životinje vraćene na prvobitna staništa ne mogu da se razmnožavaju i čuvaju teritoriju, sprječavajući dolazak nesterilisanih životinja. Broj jedne populacije smanjuje se i udomljavanjem, eutanazijom neizlječivo bolesnih i teško povrijeđenih životinja, a s vremenom se smanjuje zbog umiranja. Brojnost populacije može da se kontroliše ako se pridošlice sterilišu</p>	<p>populacije napuštenih pasa, što uključuje, između ostalog, i CNR.</p>
--	--	--

Obrazac 5

	<p>prije nego što počnu da se razmnožavaju. Kastriranjem pasa mužjaka dolazi do smanjivanja agresivnosti koja u vrijeme parenja izaziva probleme građanima i kada može da dođe do ujeda. Ženke su nakon sterilizacije u boljem zdravstvenom stanju jer nisu neprestano izložene rađanju neželjenih mladunaca i borbi za njihov opstanak.</p> <p>Izgradnja azila ne može sama po sebi da riješi problem uličnih životinja u dugoročnom smislu. U stvari, može i da ga pogorša, jer bi vlasnici mogli da počnu masovno da dovode svoje ljubimce u azile, a staratelji ulične životinje o kojima su dotad brinuli. Projekti izgradnje centara za udomljavanje su prilično skupi i potrebno je mnogo vremena za realizaciju, a oni takođe ne rješavaju uzrok problema, nego se bave njegovim posljedicama.</p> <p>Treba imati na umu kolika sredstva su potrebna za izgradnju azila i doživotnu brigu o svim psima koji bi živjeli u njima. Pored hrane, potrebno je da se liječe, vakcinišu, o njima mora da brine mnogobrojno osoblje, psi moraju da budu pod nadzorom sve vrijeme jer u azilima često dolazi do klanja među psima i međusobnog ubijanja. Kolektivni smeštaj je neprestani izvor zaraze, kvalitetno liječenje nakon nekog vremena postaje nemoguće, kvalitet života rapidno opada, a uz sve to postoji konstantni pritisak da azili prime nove pse. Azili u jednom trenutku postaju mjesto patnje životinja i stresa za zaposlene, a eutanazija postaje jedino rješenje.</p> <p>Rezultati uporne primjene programa za edukaciju postaju vidljivi na tri nivoa: građani usvajaju znanja i vještine; mijenjaju se stavovi; dolazi do promjene u ponašanju prema životinjama.</p> <p>Kada se u jednoj društvenoj zajednici sprovodi CNR strategija u kombinaciji s edukacijom građana, psi se hvataju, liječe, sterilisu i vraćaju na svoja staništa, građani postaju svjesni dobrobiti životinja i humanih metoda za ograničavanje brojnosti uličnih životinja. Širenje bolesti se na taj način drži pod kontrolom, zbog čega građani počinju manje da se plaše pasa i lakše prihvataju povratak zdravih pasa u svoje zajednice. Uz efikasne humane programe za</p>	
--	---	--

Obrazac 5

		<p>ograničavanje brojnosti uličnih pasa, oni bi mogli da budu zdravi i prihvaćeni u svojim zajednicama, ali su često žrtve zlostavljanja. Stoga je pored edukacije potrebna i efikasna primena zakonskih propisa i kazni predviđenih zakonom.</p>	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 4: U dijelu POJMOVI potrebno je redefinisati i bolje objasniti pojmove. Predlažemo ICAM Vodič za humano upravljanje populacijom pasa. EUTANAZIJA - potrebno je definisati pod kojim uslovima i kako eutanazirati psa.</p> <p>Podsjetićemo na član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja koji kaže da se životinja može usmrtiti samo iz opravdanih razloga i pod određenim okolnostima, odnosno kako slijedi: 1) liječenje životinja traje dugo, a ishod liječenja je neizvjestan; 2) životinji zbog starosti otkazuju osnovne životne funkcije; 3) je neizlječivo bolesna, povrijeđena, tjelesno deformisana ili na drugi način patološki onesposobljena tako da oporavak životinje nije moguć i život za nju predstavlja izvor stalnog bola, patnje, straha i stresa; 4) se sprječava širenje, suzbijanje i iskorjenjivanje zarazne bolesti u skladu sa zakonom; Postupak usmrćivanja pasa smije provoditi samo veterinar.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4 / EUTANAZIJA: Lišavanje života nije efikasno sredstvo za kontrolu, niti za dugoročno smanjivanje broja uličnih životinja i do sada nije dalo valjane rezultate. Postoji više razloga protiv masovne eutanazije kao metode za rješavanje problema. Ubijanje uličnih pasa ne može da dovede do rješavanja problema, jer se ne rješava njegov uzrok - neodgovorno vlasništvo, pa bi nedugo nakon uklanjanja svih uličnih životinja ulice ponovo bile preplavljene nesterilisanim i nevakcinisanim jedinkama. Otpor eutanaziji pruža i lokalna i šira društvena zajednica jer se radi o nehumanom postupanju s osjećajnim bićima dok istovremeno postoji humana alternativa.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4 / Ulični pas. Uličnim psom smatra se onaj pas koji nije pod trenutnom direktnom kontrolom ili trenutno nije ograničen fizičkim preprekama u kretanju.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Kako je naglašeno u definiciji, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga. Eutanazija je jedna od mjera propisana OiE standardom. Sprovodi se po preporukama i na osnovu odluke doktora veterinarske medicine, u skladu sa propisima.</p>

Obrazac 5

	<p>Često se može čuti i izraz sa istim značenjem - psi koji se slobodno kreću ili ulični psi. Primjetićete da se ovim pojmom obuhvataju i vlasnički psi koji se slobodno kreću i psi koji nisu u vlasništvu ljudi i ne pravi se razlika između toga da li su psi u vlasništvu ili neko samo brine o njima; uistinu, u mnogim zemljama većina pasa bi se mogla definisati kao lualice iako imaju svoje vlasnike s tim da ih oni puštaju da se slobodno kreću na javnim mjestima tokom većine dana.</p> <p>Vlasnički pas U ovom dokumentu, vlasničkim psom smatramo onog psa za kojeg neko tvrdi da je njegovo vlasništvo ili polaže neko pravo na tog psa – najjednostavnije rečeno, kada na postavljeno pitanje “čiji je pas” neko odgovori: “To je moj pas”. Ovo naravno ne znači nužno da se radi o odgovornom vlasništvu nad psom. Uistinu, vlasništvo može da varira od “klimavog vlasništva” koje se manifestuje u povremenom hranjenju psa koji slobodno luta ulicama, preko držanja psa radi uzgoja i prodaje, pa do istinske brige, odnosno legalno registrovanom kućnom ljubimcu. U stvarnosti, ono što čini vlasništvo nad nekim psom je veoma varijabilno i zavisi od čitavog spektra ograničenja, raspoloživih sredstava kao što su hrana, sklonište i značenja koje se pridaje druženju sa psom.</p> <p>Psi koji pripadaju zajednici. Mogu takođe postojati situacije u kojima više pojedinaca tvrdi da je neki pas njihov, i ovi psi su poznati kao psi zajednice.</p> <p>Odgovorno vlasništvo nad životinjama - Osnovno pravilo u vezi sa zbrinjavanjem životinja je da vlasnici pruže potrebnu i odgovarajuću brigu svim svojim životinjama i njihovim mladuncima. Ova obaveza staranja znači da vlasnici moraju izdvojiti određena sredstva (hranu, vodu, liječenje i socijalnu interakciju) koja je nužna za svakog pojedinačnog psa kako bi zadržao potreban nivo zdravlja i uslova u kojima pas živi. U tom smislu, pravilo “pet prava za ljubimce” može poslužiti kao dobar vodič. Dužnost vlasnika je takođe da u što većoj mjeri smanje mogući rizik da se njihov pas slobodno kreće javnim površinama bez nadzora i da bude u nekontrolisanom kontaktu sa drugim životinjama. U nekim zemljama ovo je zakonska obaveza.</p>	<p>Predlozi vezani za termine: ulični pas, vlasnički pas i psi koji pripadaju zajednici se ne prihvata. Naglašavamo da je u dijelu Pojmovi data deficija pojma <i>pas lualica</i> koja uključuje predloženo. Definirano ICAM metodologijom, podržano OiE pogl. 7.7.</p> <p>Predlog se ne prihvata. Definicija iz strategije je preuzeta iz pogl. 7.7. OiE-a. Uspostavljanjem sistema identifikacije i registracije pasa preizno je definisano vlasništvo nad kućnim ljubimcima.</p> <p>Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja u dijelu II Zaštita dobrobiti životinja definisana je briga o životinjama, (članom 4 i 5) kao i dijelu koji se odnosi na zaštitu dobrobiti kućnih ljubimaca.</p>
--	--	---

Obrazac 5

	<p>Primjedba/predlog/sugestija 5: U dijelu ODGOVORNOSTI I OVLAŠĆENJA potrebno je dodati i definisati ulogu državnih i lokalnih medija. Takođe je potrebno, s obzirom na pojavu zoonoza u našoj državi, dati preporuku za imunizaciju, kao i preporuke za kontrolu razmnožavanja pasa u odgajivačnicama.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5: Mediji imaju značajan uticaj na formiranje, kao i oblikovanje mišljenja od strane javnosti. Stoga je veoma važno da se poštuje novinarska etika i obezbijedi nepristrasno izvještavanje bez senzacionalističkih fotografija, video snimaka i tekstova koji ne odražavaju stvarno stanje, kako pojedinačne situacije/slučaja, tako i teme izvještavanja u cjelini. Takođe je nužno djelovanje u skladu sa Kodeksom novinara/ki Crne Gore, kao i važećih zakona u oblasti medija.</p> <p>U cilju kontrole populacije dati preporuku za kontrolu razmnožavanja. U Pravilniku o stručnom radu Kinološkog saveza Crne Gore stoji da kuja do navršene treće godine može pariti i imati leglo jednom u kalendarskoj godini, a prekoračenjem te starosne granice može imati neograničen broj legala u toku godine. S tim u vezi, a imajući u vidu potencijalno velik broj novorođenih pasa, potrebno je sugerisati odgajivačima da se broj legala svede na najmanju moguću mjeru, kako zbog svjesnog uticaja na rast pseće populacije, tako i radi očuvanja zdravlja kuje.</p> <p>Zbog virusnih bolesti koje u velikoj mjeri pogađaju pseću populaciju, zbog čega nerijetko dolazi do napuštanja velikog broja jedinki od strane vlasnika kako bi se izbjegli veterinarski troškovi, što kao posljedicu ima dugotrajnu patnju same životinje, ali i neminovno perzistiranje virusa i širenje bolesti na druge pse, neophodno je savjetovati vlasnike da vakcinišu pse protiv zaraznih bolesti. Baš kao u ljudskoj populaciji, kolektivni imunitet je veoma važan faktor za kontrolu i suzbijanje bolesti, a kako je vakcinacija protiv zaraznih bolesti sporadična i isključivo zavisi od volje vlasnika jer ne postoji zakonska obaveza u tom dijelu (izuzimajući bjesnilo), neophodno je na sugestivnoj osnovi uticati na njih kako bi se kroz imunizaciju pojedinačnih pasa zaštitilo zdravlje populacije pasa u cjelini.</p> <p>Vakcinacija pasa protiv lajšmanioze, antropozoonoze koja je</p>	<p>Predlog se prihvata. Predlog uvršten u sadržinu teksta na sledeći način:</p> <p>“Mediji imaju značajan uticaj na formiranje, kao i oblikovanje mišljenja od strane javnosti. Stoga je njihova uloga veoma važna, kroz nepristrasno izvještavanje i poštovanje novinarske etike kao i važećih propisa u oblasti medija.”</p> <p>Vakcinacija protiv bjesnila je obavezna mjera zdravstvene zaštite, dok je vakcinacija pasa protiv zaraznih bolesti, obaveza i odgovornost vlasnika. Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će, kao i do sada, nastaviti sa praćenjem rizika od pojave i pojave bolesti životinja i, u skladu sa propisima i preporukama, smjericama i standardima međunarodnih organizacija davati preporuke za kontrolu zdravlja životinja.</p>
--	---	--

Obrazac 5

		<p>prisutna u našoj zemlji, kao i u zemljama mediteranskog pojasa, je novina na našim prostorima i potrebno ju je promovisati kao još jedan način zaštite zdravlja pasa od te bolesti, a indirektnim putem i ljudi.</p> <p>Potrebno je uključiti Institut za javno zdravlje Grne Gore koji je i sam pristupio izradi informativne brošure o lajšmaniozi.</p>	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 6: U dijelu CILJEVI NACIONALNE STRATEGIJE U CRNOJ GORI treba dodati - Preporuku za sterilizaciju/kastraciju vlasničkih pasa uz subvencioniranje; Policiju za životinje/SOS linija.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 6: S obzirom da populaciju pasa treba kontrolisati sterilizacijom/kastracijom kao najefikasnijim i trajnim načinom prevencije neželjenih legala, a zbog visokih cijena same intervencije predlažemo subvencioniranje istih, periodično, posebno u materijalno slabim djelovima zemlje i opštinama u kojima ne postoji osnovano Sklonište za zbrinjavanje napuštenih pasa.</p> <p>Zbog velikog broja napuštenih/zlostavljanih pasa predlažemo osnivanje Policije za životinje i pokretanje SOS linije, što će omogućiti lakši način za prijavljivanje slučajeva zlostavljanja životinja, zanemarivanja ljubimaca, kao i upoznavanje građana sa zakonskom regulativom u slučaju sumnje na kršenje nekog od zakona.</p> <p>Primjedba/predlog/sugestija 7: U dijelu AKTIVNOSTI I MJERE ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA treba dodati angažovanje Lovačkog saveza i udruženja, kao i mogućnost postojanja mobilnih veterinarskih ambulanti.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 7: Kako je uvidom u stanje na terenu evidentno da je najveći broj napuštenih pasa upravo lovačkih rasa ili njihovih mješanaca, nameće se potreba za uključivanje Lovačkog saveza i udruženja u sprovođenju Strategije, kako bi se kontrolisali kako lovci koji imaju dozvolu za lov, tako i</p>	<p>Predlog se prihvata.</p> <p>Dato u dijelu Ciljevi nacionalne strategije u Crnoj Gori, tačka 8: "8. preporuke lokalnim samoupravama na subvencioniranje sterilizacije/kastracije vlasničkih pasa."</p> <p>Aktivnosti vezane za lokalne planove.</p> <p>Poslove opisane u obrazloženju vezano za policiju obavlja komunalna policija/inspekcija. Ako neka lokalna samouprava smatra da ima mogućnost i za posebnu policiju i SOS to treba razraditi u lokalnim programima.</p> <p>Predlog se prihvata.</p>

Obrazac 5

	<p>vlasnici lovačkih pasa u cjelini (uključujući i identifikaciju lovaca bez važećih dozvola za lov, a u svom vlasništvu imaju takve pse).</p> <p>Mobilna veterinarska ambulanta ima velikih prednosti posebno u gradovima u kojima ne postoje skloništa niti azili za napuštene životinje, sa posebnim osvrtom na prigradska naselja, gdje bi se uporedo radilo i na edukaciji vlasnika o uslovima držanja životinja. Na ovaj način omogućuje se intervencija sterilizacije na terenu, pri čemu bi se mogli sterilisati, ne samo ulični, nego i vlasnički psi. Istovremeno se može vršiti čipovanje, vakcinisanje i registrovanje pasa. Kampanja koja bi morala da prethodi samim intervencijama na terenu, takodje bi imala veliki edukativni karakter gdje bi se uticalo na savjest i ozbiljnost stanovništva o uzroku problema napuštenih pasa.</p>	
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 8: U dijelu Skloništa za napuštene životinje potrebno je ubaciti uslove pod kojima se vrši eutanazija a koji su stavljeni pod „druge mogućnosti“; te da je vlasnik dužan da snosi troškove boravka psa u skloništu što je precizirano Kućnim redom Skloništa. Po istom principu trebalo bi naplaćivati ostavljanje ljubimca u Sklonište na osnovu starosti i izgleda psa.</p> <p>Formiranje Etičkog odbora za eutanaziju pasa.</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Kako je naglašeno u definiciji, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga.</p> <p>Eutanazija je jedna od mjera propisana OiE standardom. U Nacionalnoj strategiji, u dijelu Skloništa za napuštene životinje navedeno: <u>“Odluka o eutanaziji, u skladu sa propisima kojima je uređena zaštita dobrobiti životinja, je isključivo odluka veterinara zaposlenog u registrovanoj ambulanti koja sprovodi mjere zdravstvene zaštite u skloništima. Preporučuje se formiranje etičkog odbora od 3 člana na nivou skloništa (ovlašćeni veterinar u skloništu, civilni sektor i predstavnik skloništa) koji će biti konsultovan i uključen u odluke o eutanaziji, osim za slučajeve koji su obuhvaćeni</u></p>

Obrazac 5

		<p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8: „Druge mogućnosti“ je širok pojam i može biti zloupotrijebljen, a na štetu i po život životinja te ih je potrebno definisati u Strategiji. Kako ne bi došlo do prekomjernog i nepotrebnog usmrćivanja pasa u skloništima potrebno je formirati Etički odbor koji će odlučivati o eutanaziji pasa gdje je za eutanaziju potreban potpis svih članova odbora. Pomenuti odbor treba da čine – veterinar, uprava skloništa i predstavnik NVO koja volontira u skloništu.</p> <p>Imajući u vidu da u pojedinim opštinama u kojima postoje skloništa, a nema registrovanih NVO, treći član odbora može biti osoba koja samostalno obavlja volonterski rad u skloništu. Uslove i način imenovanja predstavnika civilnog sektora u Etičkom odboru bi određivala Veterinarska uprava u dogovoru sa predstavnicima NVO i posebnim aktom ukoliko je to potrebno.</p>	<p><u>propisima o zaštiti dobrobiti životinja.</u>“ Zakonom o zaštiti dobrobiti propisano da vlasnik snosi troškove boravka psa u skloništu, ako je poznat.</p> <p>Predlog se prihvata.</p> <p>Predlog se ne prihvata. Ovo je dio koji treba biti regulisan na nivou lokalne uprave.</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 9: U dijelu Lokalni program za sprovođenje kontrole populacije pasa i njihovo praćenje treba dodati još indikatora koje treba pratiti.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 9: Pet šopovi i granični prelazi takođe treba da budu označeni kao mjesta na kojima se može pratiti kontrola populacije pasa.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Nisu dati predlozi za indikatore, te stoga u skladu sa važećim propisima vrši se kontrola objekata u kojima se obavlja prodaja kućnih ljubimaca od strane veterinarskog inspektora u toku redovnih godišnjih kontrola. Takođe, kontrola kretanja životinja vrši se na graničnim prelazima, u skladu sa nadležnostima.</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 10: U dijelu Kontinuirana obuka i trening treba dodati obuke za socijalizaciju i resocijalizaciju pasa, te ponašanje u gradu, ponašanje prema drugim psima i ljudima.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 10: Već je u regionu obavezan test koji polažu vlasnici sa psima a to je socijalizacija i život u gradovima. Potrebno je edukovati vlasnike i lica koja se već</p>	<p>Predlog se prihvata.</p> <p>.</p>

Obrazac 5

		bave socijalizacijom pasa i dovesti eksperte u oblasti socijalizacije i resocijalizacije pasa kako bi se kroz takve programe podsticalo udomljavanje pasa, ali i promocija odgovornog vlasništva.	
2.	Sekretarijat za zaštitu prirodne i kulturne baštine – Opština Kotor	<p>Primjedba/predlog/sugestija 1: Na str. 7. uvrstiti Odluku o kućnim ljubimcima na teritoriji Opštine Kotor ("Službeni list Crne Gore – opštinski propisi", br. 10/10, 29/14 i 39/17) kojom se propisuju uslovi i način držanja kućnih ljubimaca i uslovi i način zbrinjavanja, postupanja i kontrole razmnožavanja napuštenih i izgubljenih kućnih ljubimaca.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: U spisku je izostavljena Odluka Opštine Kotor.</p>	Predlog se prihvata.
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 2: Na str. 17. kao nosioca aktivnosti navesti jer u lokalnim samoupravama nadležni sekretarijat za navedenu aktivnost nema isti naziv.</p> <p>Na istoj strani izbrisati gradonačelnike kao neposredne nosioce aktivnosti: kontinuirana procjena broja pasa, njihove rasprostranjenosti i ekologije u cilju kontrole populacije pasa.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: Eventualna nadležnost gradonačelnika je da se staraju da se lokalni plan sprovodi.</p>	<p>Predlog se prihvata u dijelu navođenja "nadležni sekretarijat".</p> <p>Predlog se ne prihvata.</p>
3.	NVO Udruženje Korina – tim Korina Animals.	<p>Primjedba/predlog/sugestija 1:</p> <p>U dijelu UVOD treba dodati djelove I rečenice iz OIE Poglavlja 7.7 za kontrolu i populaciju pasa koje su izostavljene:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Edukacija i zakonski okvir koji podstiče odgovorno vlasništvo; - Uspostavljanje sistema za identifikaciju i registraciju pasa, licenciranje za odgajivače, licence za pse - polaganje; - Kontrola uzgoja pasa namijenjenih prodaji; - Kontrola uvoza - Kontrola neplanirane reprodukcije pasa; - Uspostavljanje službi za humano hvatanje pasa i uspostavljanje skloništa za napuštene životinje u skladu sa standardima propisanim od strane nadležnog tijela, USP program; - Kontrola komunalnog otpada; - Kontrola životne sredine; 	Predlog se prihvata.

Obrazac 5

	<ul style="list-style-type: none"> - Propisivanje mjera o kretanju i držanju pasa i obavezama vlasnika; - Kontrola kretanja pasa (međunarodna); - Smanjenje mogućih nezgoda (štete), <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: Smatramo da je hitno licenciranje odgajivačnica neophodno s obzirom da na to da je svaka odgajivačnica pasa u Crnoj Gori neregistrovana. Na ovaj način bi populacija pasa mogla da se kontroliše.</p> <p>Dosledna i sveobuhvatna strategija takođe treba uzeti u obzir komercijalne izvore pasa, kao što su odgajivačnice i pet šopovi. Potrebno je raditi na smanjivanju komercijalne ponude tj. uzgoja pasa, naročito kroz zabranu prodavanja pasa u pet šopovima. ICAM vodič za humano upravljanje populacijom pasa kaže: U slučaju komercijalnog bavljenja uzgojem pasa, obzirom na stanje u kakvom se odgajivačnica nalazi, može se desiti da imamo slabo socijalizirane i bolesne štence, koji će samim time predstavljati i slabe kućne ljubimce. Dešava se da prodajni centri, kao što su prodavnice za kućne ljubimce, drže pse u neuslovnim prostorima i prodaju ih bez pravog savjeta o brizi i odgovornosti.</p> <p>Kontrola uvoza (komercijalnog i nekomercijalnog prevoza pasa treba biti obavezna jer je u praksi primijećeno da su kontrole na granici jako slabe ili nepostojeće, granična policija ne provjerava dokumentaciju za prevoz životinja, i psi se jako često prevoze preko granice da bi se koristili u borbama pasa.</p> <p>Smanjenje mogućih nezgod,a odnosno štete postoji u OIE poglavlju 7.7 Ovo je veliki problem sa kojim se opštine u Crnoj Gori suočavaju i veliki udar na njihove budžete. Smatramo da se ova stavka treba unijeti u strategiju.</p>	
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 2: U dijelu OSNOV ZA DONOŠENJE NACIONALNE STRATEGIJE, u dijelu - Potreba za većom koordinacijom i komunikacijom zainteresovanih strana (stručna lica iz oblasti veterinarske struke, privatni i javni sektor, nacionalne i lokalne vlasti, NVO, građani) fali:</p>	Predlog se prihvata.

Obrazac 5

		<p>akademska zajednica, obrazovne institucije, međunarodne organizacije, istaknuti pojedinci, stručna lica iz kinološke struke i sl.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: Smatramo da je navedeno neophodno jer svako od njih može da doprinese na svoj način kontroli populacije pasa – akademska zajednica svojim znanjem; obrazovne ustanove edukacijom o odgovornom vlasništvu, ljubimcima i slično; međunarodne organizacije svojim iskustvom i ekspertizom; istaknuti pojedinci uticajem na javnost i mnjenje; stručna lica iz kinološke struke znanjem o socijalizaciji i resocijalizaciji pasa i slično. ICAM vodič za humano upravljanje populacijom pasa - Akademska zajednica sa relevantnim iskustvom npr. ponašanje životinja, veteinarska nauka, sociologija, ekologija i epidemiologija. Predavači – škole i univerziteti. Lokalni mediji – u obrazovne svrhe, jačanje publiciteta i podrške lokalnog stanovništva. Međunarodne organizacije sa odgovarajućom odgovornošću – Svjetska zdravstvena organizacija (World Health Organisation (WHO)), Svjetska organizacija za zdravlje životinja (World Organisation for Animal Health - OIE) i svjetske veterinarske asocijacije. Istaknuti predstavnici/vođe lokalne zajednice – vlasnici pasa i drugi.</p>	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 3:</p> <p>U dijelu OSNOVNI PRINCIPI treba dodati Uhvati-steriliši-pusti (USP) program.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:</p> <p>U izvještaju <i>Izazovi i mogućnosti u zaštiti dobrobiti životinja u Crnoj Gori</i> koji smo uradili u partnerstvu sa organizacijom Prijatelji pasa 2019. godine, zaključili smo da vođenje skloništa za pse povlači značajnu obavezu tekućih troškova na trajnoj bazi, a ne samo veliku kapitalnu sumu na početku. Drugi problemi koji su identifikovani u procesu izgradnje skloništa su poteškoće u pronalaženju odgovarajućih lokacija, uz protivljenje građana da se sklonište izgradi baš na tom mjestu kao ključni problem koji treba prevazići. Jednom kada je sklonište otvoreno, brzo će ispuniti kapacitete ostavljajući bezdomne pse i dalje na ulici ukoliko se ne</p>	<p>Predlog se ne prihvata. CNR kao metoda za kontrolu populacije pasa je obrađena u drugim djelovima Nacionalne strategije, a kako je naglašeno u dijelu Osnovni principi, dokument se temelji na zakonskom okviru i OIE standradima definisanim u Poglavlju 7.7 za kontrolu populacije napuštenih pasa, što uključuje, između ostalog, i CNR.</p>

Obrazac 5

		<p>pokrene program kontrole (USP/program odgovornog vlasništva) ili će sklonište biti pretrpano, a uslovi nehumani. Ovo pojačava potrebu za iznalaženjem alternativnih modela kao što je finansiranje USP programa i hraniteljskih domova za pse/mačke, čime se stvara više fleksibilnosti u troškovima kako se njihova populacija bude mijenjala.</p>	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 4:</p> <p>U dijelu POJMOVI potrebno je redefinisati i bolje objasniti pojmove ulični pas i eutanazija.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4:</p> <p>Predlažemo korišćenje termina "bezdomni psi" umjesto "ulični psi" za označavanje onih životinja koje se nalaze na ulici, a tu su završile ljudskim činjenjem, ili su potomci životinja koje takođe žive na ulici, ili im je jedan roditelj vlasnički pas/mačka, a drugi sa ulice. Ne treba koristiti termin psi lualice jer smatramo da nije adekvatan: životinje na ulici se obično kreću u okviru jednog područja koje im je dobro poznato i rijeko odlaze u udaljene djelove grada, osim u slučajevima traganja za partnerom u sezoni parenja.</p> <p>"Napušteni kućni ljubimac" je jedini zakonski prepoznat termin, ali ni on nije sasvim adekvatan: nisu sve životinje koje se nalaze na ulici nekad bile kućni ljubimci. Veliki broj njih jeste (može se vidjeti po pasminama), ali ostatak nikad nije bio u vlasništvu čovjeka.</p> <p>Zakon ne prepoznaje termin "eutanazija", koji izvorno znači dobra smrt, odnosno smrt iz samilosti. U slučajevima kada se radi o namjernom usmrćivanju zdrave jedinke, potrebno je koristiti termin usmrćivanje. Potrebno je definisati pod kojim uslovima je usmrćivanje dozvoljeno. Zabraniti usmrćivanje zdravih pasa u skloništima nakon 30 dana.</p> <p>Ne koristiti paralelno dva termina: odgajivačnica i uzgajivačnica. Predlažemo korišćenje termina odgajivačnica jer je više u duhu</p>	<p>Termin "ulični psi" zamjenjen terminom "psi lualice".</p> <p>Predlog se ne prihvata. Kako je naglašeno u definiciji, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga.</p> <p>Predlog se prihvata.</p>

Obrazac 5

		<p>našeg jezika.</p>	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 5:</p> <p>U dijelu ODGOVORNOSTI I OVLAŠĆENJA potrebno je dodati i definisati ulogu medija. Takođe je potrebno, s obzirom na pojavu zoonoza u našoj državi, dati preporuku za imunizaciju, kao i preporuke za kontrolu razmnožavanja pasa.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5:</p> <p>Pozvati se na novinarsku etiku i nepristrasno izvještavanje bez senzacionalističkih fotografija, video snimaka i tekstova. Djelovanje u skladu sa Kodeksom novinara/ki Crne Gore, kao i važećih zakona u oblasti medija.</p>	<p>Predlog se prihvata. Predlog uvršten u sadržinu teksta na sledeći način:</p> <p>“Mediji imaju značajan uticaj na formiranje, kao i oblikovanje mišljenja od strane javnosti. Stoga je njihova uloga veoma važna, kroz nepristrasno izvještavanje i poštovanje novinarske etike kao i važećih propisa u oblasti medija.”</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 6:</p> <p>U dijelu CILJEVI NACIONALNE STRATEGIJE U CRNOJ GORI treba dodati - Preporuku za sterilizaciju/kastraciju vlasničkih pasa uz subvencioniranje; osnivanje lokalnih timova/savjeta za zaštitu životinja koji bi se sastojali od stejkholdera na lokalnom nivou.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 6: S obzirom da populaciju pasa treba kontrolisati sterilizacijom/kastracijom a zbog visokih cijena intervencija predlažemo subvencioniranje istih, periodično, posebno u materijalno slabim djelovima zemlje.</p> <p>Zbog kontinuiranih zloupotreba, zanemarivanja, mučenja i ubijanja životinja potrebno je osnivanje lokalnih timova ili savjeta za zaštitu životinja. U izvještaju <i>Izazovi i mogućnosti u zaštiti dobrobiti životinja u Crnoj Gori</i>, dali smo predlog da bi jedinice lokalne samouprave/opštine trebalo da uspostave lokalne multidisciplinarnе timove (ili savjete) za zaštitu dobrobiti životinja, koji će se sastajati najmanje dva puta godišnje kako bi razmatrali poboljšanje postojećih, odnosno izgradnju novih skloništa ili hraniteljskog</p>	<p>Predlog se prihvata. Dato u dijelu Ciljevi nacionalne strategije u Crnoj Gori, tačka 8: “Preporuke lokalnim samoupravama na subvencioniranje sterilizacije/kastracije vlasničkih pasa.”</p> <p>Aktivnosti vezane za lokalne planove.</p> <p>Predlog se prihvata. Definisati kroz lokalne planove.</p>

Obrazac 5

	<p>smještaja, primijenili relevantne nacionalne strategije i razvili lokalne strategije za bolju kontrolu populacije napuštenih životinja, sa jasnim linijama odgovornosti.</p> <p>Primjedba/predlog/sugestija 7: U dijelu AKTIVNOSTI I MJERE ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA treba dodati kontrolu razmnožavanja vlasničkih pasa i odgajivačnica; kao i preporuku za <i>no kill</i> skloništa.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 7: Potrebno je kontrolisati razmnožavanje populacije vlasničkih i pasa u odgajivačnicama, te kaznene mjere za iste. Trebna obezbjediti striktnu primjenu propisa koji se odnose na kontrolu uzgoja i prodaje pasa, te obaveze registracije odgajivačnica kućnih ljubimaca sa tri i više rasplodnih ženki namijenjenih reprodukciji u komercijalne svrhe. Sprovesti kontrolu evidencije i registracije odgajivačnica pasa i predložiti izmjene i dopune postojećeg pravilnika kojim će se regulisati dozvoljen broj ženki i broj legala godišnje. Sprovesti kontrolu evidencije registracije. Nacionalna baza podataka odgajivača i obavezna registracija vlasnika opasnih pasa.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Već obrađeno u Strategiji.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 8: U dijelu SKLONIŠTA ZA NAPUŠTENE ŽIVOTINJE potrebno je naznačiti uslove pod kojima se vrši usmrćivanje pasa, a koji su stavljeni pod druge mogućnosti, te da je vlasnik dužan da snosi troškove boravka psa u skloništu.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8: Druge mogućnosti su širok pojam i mogu biti zloupotrebene na štetu životinja, te ih je potrebno definisati u strategiji. Potrebno je osnovati etički odbor ili komisiju u skloništu koji će odlučivati o eutanaziji pasa, potpis svih članova odbora je potreban za eutanaziju, pomenuti odbor treba da čine – veterinar, uprava skloništa i NVO koje volontiraju u skloništu. Kaznenom politikom prema vlasnicima i neodgovornom vlasništvu može se uticati na smanjenje populacije pasa.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Kako je naglašeno u definiciji, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga. U Nacionalnoj strategiji, u dijelu Skloništa za napuštene životinje navedeno: <u>“Odluka o eutanaziji, u skladu sa propisima kojima je uređena zaštita dobrobiti životinja, je isključivo odluka veterinara zaposlenog u registrovanoj ambulanti koja sprovodi mjere zdravstvene zaštite u</u></p>

Obrazac 5

			<p><u>skloništima. Preporučuje se formiranje etičkog odbora od 3 člana na nivou skloništa (ovlašćeni veterinar u skloništu, civilni sektor i predstavnik skloništa) koji će biti konsultovan i uključen u odluke o eutanaziji, osim za slučajeve koji su obuhvaćeni propisima o zaštiti dobrobiti životinja.”</u> Zakonom o zaštiti dobrobiti propisano da vlasnik snosi troškove boravka psa u skloništu, ako je poznat.</p> <p>Zakonom o zaštiti dobrobiti propisano da vlasnik snosi troškove boravka psa u skloništu, ako je poznat.</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 9: U dijelu Kontrola razmnožavanja potrebno je staviti preporuke za maksimalno razmnožavanje jednom godišnje do 8 godina u odgajivačnicama.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 9: Nevladine organizacije i aktivisti koji rade direktno na terenu svjedoče užasnim izrobljavanjima kuja koje se koriste za rasplod, te se tako razmnožavaju više puta godišnje tokom godina dok na kraju ne budu izbačene na ulicu. Posebno je zabrinjavajuće odgajanje pasa za borbe, sa čim je upoznata naša organizacija koja od marta 2019. sprovodi kampanju protiv borbi pasa u Crnoj Gori.</p>	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 10: U dijelu LOKALNI PROGRAM ZA SPROVOĐENJE KONTROLE POPULACIJE PASA I NJIHOVO PRAĆENJE treba dodati još indikatora koje treba pratiti.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 10: Pet šopovi i granični prelazi treba da budu mjesta na kojima se može pratiti kontrola populacije pasa, iz već navedenih razloga.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Nisu dati predlozi za indikatore, te stoga u skladu sa važećim propisima vrši se kontrola objekata u kojima se obavlja prodaja kućnih ljubimaca od strane veterinarskog inspektora u toku redovnih godišnjih kontrola. Takođe, kontrola kretanja životinja vrši se na graničnim prelazima, u skladu sa nadležnostima.</p>

Obrazac 5

		<p>Primjedba/predlog/sugestija 11: U dijelu KONTINUIRANA OBUKA I TRENING treba dodati obuke za socijalizaciju i resocijalizaciju pasa, te ponašanje u gradu.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 11: Već je u regionu obavezan test koji polažu vlasnici sa psima a to je socijalizacija i život u gradovima. Potrebno je edukovati i dovesti eksperte u oblasti socijalizacije i resocijalizacije pasa kako bi se uticalo na podsticanje udomljavanja pasa, kao i odgovorno vlasništvo.</p>	<p>Predlog se prihvata.</p>
<p>4.</p>	<p>NVO „Priatelji pasa” Tivat</p>	<p><u>Uvodno obraćanje</u> U potpunosti pozdravljamo objavljivanje Nacrta nacionalne strategije za kontrolu populacije pasa (u daljem tekstu Strategija) i odlučnost da se radi na rješavanju urgentnih problema vezanih za upravljanje populacijom pasa i njihovu dobrobit u Crnoj Gori. Ovo je oblast koja zahtijeva ozbiljan pristup, i mi gotovo svakodnevno dobijamo izvještaje od građana, turista, kao i od brojnih društvenih media koji se bave dobrobiti životinja, a koji nam upućuju informacije o napuštenim psima i mačkama i/ili o maltretiranju i zlostavljanju životinja.</p> <p>Posebno podržavamo uvažavanje i odobravanje programa CNR / TNR (“trap-neuter-release” odnosno “catch-neuter-release” = uhvati, steriliši, pusti) kao odgovarajuće metode koja može doprinijeti rješavanju problema neželjenih i napuštenih uličnih pasa, a ujedno uticati i na rješavanje nedostatka sigurnih ili pogodnih kapaciteta i infrastrukture za brigu o napuštenim psima, njihovo vraćanje na teritoriju gdje su bili uhvaćeni ili udomljavanje.</p> <p>Takođe, podržavamo fokus na uključivanje zajednice i odgovornom vlasništvu kućnih ljubimaca koji moraju predstavljati osnov Strategije, i pozdravljamo uvođenje nacionalne baze podataka o mikročipovanju.</p> <p>Uopšteno, smatramo da bi trebalo imati jači fokus na sprovođenju postojećih zakona koji se tiču dobrobiti životinja i vlasništva kućnih ljubimaca, standarda skloništa, uključujući upravljanje skloništima, promociju usvajanja i protokole za upravljanje bolestima. Dalje</p>	

Obrazac 5

	<p>smatramo da nije u redu dopuštanje eutanazije zdravih pasa kao metode za upravljanje populacijom pasa, jer omogućava zanemarivanje odgovornosti i odlučnosti da se usredsredimo na prevenciju, a time je potpuno je u suprotnosti sa Strategijom koja promoviše dobrobit i poštovanje životinja. Obuka za osoblje koje radi u azilima za pse, takođe, treba da bude zasnovana na kompetenciji i Ministarstvo treba da razvije te minimalne kompetencije. Uprkos pravo odabranom fokusu na odgovorno vlasništvo kućnih ljubimaca, mora se znati, da se promjena ponašanja postiže samo tokom dužeg perioda i mora biti vođena i podržana proaktivnom i strogom primjenom zakona koji tretiraju odgovornost u vlasništvu kućnih ljubimaca, ili njihovo maltretiranje i napuštanje.</p> <p>Smatramo da je učinjen ogroman propust jer Strategija ne uključuje kontrolu nad populacijom mačaka, a što bi se moglo lako ispraviti u ovoj fazi. Time bi se, vjerovatno, preduprijedila neka buduća potreba za posebnom strategijom koja bi se odnosila na mačke. Jedan od načina da se to djelimično ali i prikladno popravi, je uvođenje termina „životinje-pratioci“, jer se odnosi i na mačke i pse, kao što su mnogi djelovi Strategije i aktivnosti podjednako važni kod kontrole nad populacijom i pasa i mačaka.</p> <p>U nastavku donosimo naše detaljnije komentare koji se odnose na svaki deo strategije.</p>	
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1: Uvod Strategije</u> Obrazloženje 1:</p> <p>Podržavamo fokusiranje na više rješenja za kontrolu izvora lualica i napuštenih životinja, i posebno: „mjere za kontrolu populacije koje treba da se sprovede na human i održiv način“.</p> <p>Iako je okvir OIE nesumnjivo koristan, tu bi se trebalo posebno naglasiti, u početku ovog uvoda kao i u narednim odjeljcima da operativni program OIE ne slijede u cijelosti baš sve zemlje Evropske Unije, odnosno neke dozvoljavaju ubijanje zdravih pasa kao metodu kontrole populacije pasa.</p>	Predlog se ne prihvata.

Obrazac 5

	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 2: Osnovni principi Strategije</u> Obrazloženje 2:</p> <p>Mi preporučujemo da u Strategiji treba uvesti podnaslov: VIZIJA. Jedna unaprijed dogovorena i jasno izrečena vizija predstavljala bi predvodnicu Strategije i informisala o principima.</p> <p>Mnogi od principa su činjenične rečenice umjesto da su to jasni principi koji bi obrazloženje Strategije učinili transparentnim. Mi predlažemo da se ti principi iskažu drugačije.</p> <p>Pitamo se da li je Strategija koja dozvoljava / podržava eutanaziju pasa u azilima zaista zasnovana na principima dobrobiti životinja ili naučnom istraživanju? Iako identifikujemo da mnoga skloništa za pse, još uvijek nemaju uslova za pružanje adekvatne brige za pse, opet naglašavamo da ubijanje zdravih životinja nije u skladu sa principom dobrobiti životinja, ako poredimo sa alternativnom opcijom koja se fokusira na poboljšanje standarda tj. obezbjeđivanje humanih uslova života i veterinarske njege u azilima</p> <p>Takođe preporučujemo da se doda jedan princip koji će posebno isticati odlučnost u sprovođenju zakona i redovnu reviziju zakona, i time pojačao činjenicu da će Strategija biti efikasna samo ukoliko će SVI relevantni zakoni i standardi koji se odnose na dobrobit životinja biti aktivno primijenjeni, izvršeni i nadgledani / kontrolisani, i ujedno ukoliko će primjenjene sankcije biti dovoljno stroge da izazovu promjene u ponašanju i odvrate od nepoštovanja zakona. Ovaj princip mora prepoznati važnost zakona koji su usmjereni i na pojedince i na državne organe koji su odgovorni za dobrobit životinja.</p> <p>Princip lokalne implementacije (šesto po redu temeljno načelo Strategije) je glavni, suštinski, ali potencijalno, nalazi se u sukobu sa prethodnim rečenicama (posebno u četvrtom temeljnom načelu) koje sugerišu da se Strategija mora / treba realizovati putem partnerstva. SVI nivoi vlasti moraju biti odgovorni za sprovođenje različitih aspekata Strategije, u partnerstvu sa organizacijama</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Strategija je dokument kojima se planiraju aktivnosti na nacionalnom nivou za period od pet godina. Kroz izradu lokalnih planova, u skladu sa njihovim potrebama usvajaće se preporuke date kroz Strategiju.</p>
--	--	---

Obrazac 5

	<p>civilnog društva. To treba naglasiti, npr. „jedan od principa (temeljno načelo) Strategije treba jasno da navede i obrazloži stratešku ulogu svakog partnera, i da će se partnerstva aktivno promovirati i podržavati“ - i da će uloge i odgovornosti svih partnera biti jasno određeni.</p> <p>Preporučujemo da se tekst šestog temeljnog načela preuredi u dijelu koji se odnosi na stručne i tehničke kapacitete, na način da ovo temeljno načelo strategije ne zvuči kao cilj, već princip. Na pr. princip je: “da će svi relevantni ljudi, uključujući odgovorne direkcije, odsjeke u Ministarstvu, isto tako na lokalnom nivou, kao i zaposlene u JP Komunalnom odnosno u skloništu, kao i NVO, biti opremljeni potrebnim znanjem i tehničkim kapacitetima i uslovima u cilju sprovođenja Strategije na svim nivoima.</p> <p>Takođe, bitno je istaći da će se voditi računa da se zaposleni i angažovani moraju birati samo na osnovu vještina i iskustava, kako bi se znalački i odgovorno pristupilo primjeni Strategije.</p> <p>*Ovdje mislimo na “technical capacities not capabilities”, napominjemo, jer se olako kod većine odmah prevodi na opremu, konstrukcije, prostore. Dakle mislimo, na tehničke kapacitete kao znanje osoblja, obuke i iskustva, zajedno sa postojećim sistemima potrebnim za sprovođenje Strategije.</p>	
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 3: Pojmovi u Strategiji</u></p> <p>a) uvođenje novog pojma “životinja-pratilac (pas/mačka)” = companion-animal(cats/dogs)</p> <p>b) promjena pojma ulični pas u naziv PAS U ZAJEDNICI</p> <p>Obrazloženje 3: Preporučujemo da se izrazom „životinja-pratilac“ companion-animal (cats/dogs), u Strategiji izjednače uslovi kako za pse tako i za mačke, kako bi se naglasio njihov poseban status kao životinja koje zavise od njege i kontrole ljudi, koje takođe treba uključiti u humane metode asistiranih autoregulacija u upravljanju populacija napuštenih životinja, dakle iz razloga jer su mnoga pitanja vezana za pse podjednako važna za kontrolu populacije mačaka i njihove dobrobiti.</p>	<p>Predlog se ne prihvata, ova strategija se odnosi na kontrolu populacije pasa.</p> <p>Termin “ulični psi” zamjenjen terminom “psi lugalice”, koji obuhvata i pse koji slobodno luta o kome vode računa pojedinci ili grupa građana.</p>

Obrazac 5

	<p>Takođe preporučujemo da termin „ulični pas“ povežete sa „psom iz zajednice“ što naglašava i jača potrebu da zajednica preuzme odgovornost za zajednički rad sa takvim psima, u kolektivnom smislu.</p>	
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 4: ZAKONODAVNI OKVIR</u> Obrazloženje 4:</p> <p>Preporučujemo da se navođenje zakonskih i podzakonskih akakta koji uređuju ovu oblast, i njihova obrazloženja, premjeste sa privih stranica Strategije u poseban odjeljak, kao dodatak.</p> <p>Dodajte neke informacije o tome kako će revizije Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja biti koordinisane i kakve implikacije će imati na Strategiju, njeno usvajanje i osnaživanje.</p> <p>Nabrojano je puno zakona, ali malo je informacija o tome ko ih i kako usvaja, primjenjuje i nadgleda – što je propust koji bi trebalo ispraviti, jer upravo odgovori na ta pitanja žestoko se odnose na Strategiju.</p> <p>Sankcije (kazne za nepoštovanje zakona) moraju biti istaknute, snažne i primenjive kako bi se obezbjedilo efikasno posutpanje spram Zakona, - u suprotnom nemaju značaja.</p> <p>Preporučujemo da se ovdje uključi navođenje (i kratko obrazloženje) relevantnih međunarodnih / EU pravila i propisa koji se odnose na udomljavanje pasa u inostranstvu.</p> <p>Posebno, Strategija treba da teži ka cilju da se razviju odgovarajući sistemi i objekti (npr. karantini sa licencom) koji će omogućiti Crnoj Gori da se pridruži sistemu elektronskog praćenja TRACES koji se primjenjuje širom EU, jer se odnosi i na „životinja-pratilac“ companion animal (dogs/cats), a pogotovo iz razloga što će ovaj sistem pomoći, olakšati, ubrzati procese usvajanja i udomljavanja pasa u većem obimu, i to onih pasa koji se nalaze u skloništima dugi niz godina i vjerovatno nebi bili udomljeni na drugačiji način (nepostoje druge šanse za njihovo udomljavanje osim udomljavanja u inostranstvu).</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Smatramo da TRACES ne treba da bude dio ove strategije. Crna Gora je već dio TRACES-a, sistema EU.</p>

Obrazac 5

	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 5: Odgovornosti i ovlaštenja</u> Obrazloženje 5:</p> <p>Preporučujemo da uvrstite izjavu kojom se potvrđuje da partnerstvo i učešće organizacija civilnog društva mora biti proaktivno, veoma dobro podržano, dobro vođeno, kako bi se osigurala transparentnost i obostrani dijalog, i da mora biti zasnovano na razmjeni informacija i znanja. Npr. to se može postići ukoliko se na lako dostupan i otvoren način omogući pristup javnim podacima koji se tiču opštinskih skloništa, objava zapisnika sastanaka višeg nivoa, uz mehanizme koji omogućavaju otvorene diskusije, povratne informacije i uključivanje ključnih staki u agende relevantnih sastanaka i programa (što ima više značaja i smisla nego retrospektivno traženje komentara) uz nedvosmisleno prepoznavanje podjednake uloge koju mora imati cijela lokalna zajednica u primjeni Strategije.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Strategijom su precizno definisane uloge i odgovornosti svih učesnika (posebno u dijelu Nevladine organizacije i udruženja građana).</p>
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 6: Trenutno stanje na teritoriji Crne Gore</u></p> <p>Molimo da nam pojasnite kako je demografska anketa za 2019. godinu pokazala rastući trend vlasništva nad psima – u poređenju sa prethodnim podacima?</p> <p>Obrazloženje 6:</p> <p>Mi izričito tražimo da uvrstite u razmatranje informacije dobijene od NVO sektora, tj. izjavu NVO kojom prepoznajete, i to na sedmičnoj osnovi (a često i svakodnevno), da aktivisti društvenih mreža / medija za zaštitu i brigu o životinjama i NVO dobijaju izještaje i fotografije maltretiranih pasa, napuštenih pasa, odbačenih štenadi – i drugih životinja pratilaca, naročito mačića.</p> <p>Ovi podaci uključuju poruke dobijene od strane kako od lokalnog stanovništva tako i od stranih posjetilaca / turista. Sve NVO koje djeluju u ovoj oblasti posjeduju obilje dokaza o tome, a što je lako utvrditi pregledom društvenih mreža i veb stranica – stoga ovi podaci moraju biti uvaženi i uvršteni u Strategiju.</p>	<p>Demografska anketa je rađena u 2019. godini, u 6 opština, a poređenje izvršeno u odnosu na broj vakcinisanih pasa u prethodnom periodu.</p>

Obrazac 5

	<p>Mi preporučujemo da se razjasni kako će sistem za identifikaciju i registraciju pasa donijeti ključne promjene – kako će se sprovoditi Zakon, kako će lokalna komunalna policija biti osposobljena / edukovana za skeniranje pasa, i kako će se sve ovo objavljivati?</p> <p>S obzirom da su registrovane samo dvije odgajivačnice koje uzgajaju male / mlade životinje, jasno je da postoji značajan nedostatak baze pouzdanih podataka o legalnim tj. ilegalnim uzgajivačnicama. Ovo je zabrinjavajuće jer je kontrola uzgoja (kao što je navedeno) osnovni element Strategije. Dodatni podaci koji bi trebali biti dostupni a odnose se na planiranje i praćenje Strategije, moraju uključiti npr. potpunu listu svih uzgajivačnica koje uzgajaju pse; podatke tipa koliko legla / okota po jednom psu (keruši) godišnje; informacije o tome šta se dešava sa svim štenadima; koliko ih je prodato; zdravstveni podaci; koliko ih je prodato prekomorskim kupcima? Ovi podaci trebalo bi biti dodati ukoliko će to biti moguće, ili sakupljeni i organizovani.</p> <p>Ovako rečeno, nagovještava da je to cjelokupnost populacije uzgajanih štenadi, ali svi znamo da je daleko od cjelokupne slike, i da postoje velike praznine u znanju / poznavanju situacije.</p> <p>Da li si u javno dostupnoj bazi podataka popisani svi registrovani klubovi / uzgajivačnice? U broju njih 81? Ukoliko nijesu, mi preporučujemo da se to uradi.</p> <p>Preporučujemo isto tako, da se upiše činjenica da je nepoznat broj uzgajanih pasa za ilegalne borbe, u smislu i da se prizna / uvaži javno da ovaj problem postoji.</p> <p>Pozdravljamo činjenicu da je UBHVP, putem javnih konkursa za podršku projektima civilnih organizacija za dobrobiti i zaštitu životinja, tokom 2018. i 2019. godine obezbijedio finansiranje za poboljšanje uslova u skloništima kako bi ispunili regulativne propise za registraciju i legalizaciju. Međutim, mora se istaći da su ovi fondovi ograničeni s jedne strane, iako dobrodošli, jer većina skloništa je još uvijek daleko od tog nivoa potrebnog za registraciju po pitanju ispunjenja uslova odnosno zakonkog standarda, te su</p>	<p>Predlog se ne prihvata jer je Nacionalna strategija okvirni dokument za sprovođenje aktivnosti na kontroli populacije pasa.</p> <p>Uspostavljanjem sistema identifikacije i registracije životinja tačno će se definisati na osnovu jedinstvenog identifikacionog broja psa, vlasništvo nad životinjom. Navedno će doprinijeti utvrđivanju vlasništva nad životinjom.</p>
--	---	--

Obrazac 5

	<p>potrebna nova i dalja ulaganja u infrastrukturu, politike, obuke menadžementa i osoblja.</p> <p>Ovaj problem se ne može ignorisati / zanemariti, jer je sastavni dio uspješne Strategije. To ne bi trebalo da bude odgovornost za sektor civilnog društva tj. NVO sektor. Obim finansiranja dostupan kroz programe podrške nije adekvatan da bi se "osiguralo da takva skloništa ispune zahtjeve spram zakonske regulative i postanu registrovana" ("Sl. list CG" No. 28/15) – već se dostupnim sredstvima za ovaj tip NVO projekata mogu samo zakrpati neke hitne neadekvatnosti.</p> <p>Naše sopstveno istraživanje rezultira podacima da nijedno sklonište ne ispunjava u potpunosti zakonom propisane uslove, a isto tako znamo da je odgovornost na UBHVFP i lokalnim samoupravama da osiguraju da se u potpunosti ispoštuju i ostvare zakonski standardi za zaštitu i dobrobit životinja u lokalnim skloništima. Sadašnje stanje u većini skloništa je užasno, veoma neadekvatno, strašno.</p> <p>U vezi teksta u Strategiji na str. 15, a koji objašnjava rezultate dobijene ispitivanjem sprovedenim u 25 crnogorskih opština u 2019. godini, posebno rečenica: "Na osnovu dostupnih evidencija, skloništa u Crnoj Gori su u 2018. godini prihvatila 20 163 psa, od čega je udomljeno 419 pasa, a izvršena je 241 eutanazija" - ukazuje nedostatak pouzdanih podataka, jer nijesu precizirane informacije: odakle su ti psi došli; zašto su bili napušteni; njihove vrste / uzrasti / pasmine; koliko je pasa umrlo koji nijesu ubijeni; koje su bolesti bile rasprostranjene; ili koliko njih ih je već bilo u skloništima početkom 2018 godine.</p> <p>Potrebno je i veoma važno istaći ove nedostatke / slabosti raspoloživih podataka i informacija, uz napomenu da prikupljanje podataka MORA biti poboljšano, kao prioritetni zadatak u planiranju, monitoringu i evaluaciji Strategije.</p> <p>Zabrinjavajuće je da postoji samo jedan lijek za eutanaziju (T61) i da postoje mnog humanije metode. U svjetlu principa humanog postupanja, preporučujemo da se preduzme akcija za licenciranje upotrebe pentobarbitala za eutanaziju (i to samo za neizlečive ili</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Podaci su dobijeni od lokalnih samouprava.</p> <p>U dijelu Odgovornosti i ovlašćenja data i potreba uspostavljanja i održavanja ažuriranog sistema u kojem su sve relevantne institucije umrežene i povezane kroz formiranje radnih grupa na lokalnom nivou koje periodično izvještavaju nadležnu instituciju o rezultatima i stanju na terenu.</p>
--	--	---

Obrazac 5

	<p>agresivne pse) kao lijek izbora, iz razloga što je široko prihvaćen kao najhumanija metoda.</p> <p>Posebno treba istaći da je od značaja briga / zabrinutost za javno zdravlje, s obzirom na stvarno stanje a to je da većina lokalnih samouprava nemaju ni mjesto ni način za pravilno odlaganje tijela mrtvih pasa.</p>	
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 7: Aktivnosti i mjere za uspostavljanje sistema za kontrolu populacije pasa</u></p> <p>Obrazloženje 7: Predlažemo da sve navedene aktivnosti budu podnaslovi, povezani sa ciljevima Strategije, kao što je gore navedeno, a opet da bude predstavljeno tabelom (- u prilogu, na kraju ovog dokumenta). Vjerujemo da bi ovo učinilo cjelokupnu strategiju jasnijom i lakšom za praćenje i evaluaciju, a takođe bi ukazalo na potencijalne nedostatke u preporučenim akcijama - koje smo označili crvenom bojom u tabeli. U Strategiji nije sasvim jasno prikazano koje su predložene aktivnosti vezane za koje ciljeve, i/ ili zašto - posebno svima onima nijesu eksperti u ovoj oblasti.</p> <p>Dalje, uprkos tome da je u tekstu napisano da su predložene aktivnosti / mjere “sa jasno definisanim rokovima i nosiocima aktivnosti” - vrlo je malo specifično određenih rokova (mnogi su dati opisno: - “rok: kontinuirano”), takođe nema ni specifičnih ciljeva koji bi bili korisni za postepeno (redovno periodično) praćenje Strategije, kako bi se ocijenio progres spram vizije.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 8: Kontinuirana procena postojećeg broja pasa, njihova rasprostranjenost i ekologija u cilju kontrole populacije</u></p> <p>Obrazloženje 8: Mi bismo predložili da se ova aktivnost promijeni u “redovnu procjenu” umjesto “kontinuirane procjene” jer smatramo da je kontinuirana procjena fiktivna (nerealna). Isto tako bilo bi korisno speciicirati npr. da se jednom ili dva puta godišnje uradi procjena populacije pasa.</p>	<p>Predlog se ne prihvata jer je za većinu aktivnosti neophodno upravo kontinuitano sprovođenje kako bi se postigli i održavali postignuti rezultati.</p> <p>Predlog se ne prihvata. Definisati kroz lokalne planove.</p>

Obrazac 5

	<p>Pojedinosti u vezi demografskog ispitivanja i stava građana, i koristi od toga za planiranje lokalnih programa nije vezano sa ovom aktivnošću (kao naslovljenom koja se odnosi na procenu populacije pasa). Predlažemo da se ovo poveže sa mjerom 4: "izrada lokalnih planova za kontrolu populacije pasa i njeno praćenje", jer tu više odgovara.</p> <p>Obrazloženje da bi se ovo uradilo / primjenilo? - Da li su to praćenje i evaluacija promjena u mišljenju, informisanje o lokalnom planiranju ili? dodajući ovo naslovu ("aktivnosti i mjere za uspostavljanje sistema za kontrolu pasa") - demografskom ispitivanju lokalnih stavova / mišljenja - nejasno je da li preporučena metodologija uključuje pristup stvarnim alatima za procjenu populacije pasa ili za demografska ispitivanja, i ovo bi trebalo razjasniti – npr. koja je tehnička podrška još obezbjeđena pored alata dostupnog na veb stranici Uprave? Predlažemo da se od Ministarstva (npr. putem veb stranice) omogući standardizovani skup alata sa svim potrebnim resursima, sa podrškom u vidu godišnjih treninga/ obuke, uključujući i tehničku podršku. Takav skup / set alata, ili preporučena metodologija, treba da bude jednostavan za upotrebu / analizu i izvještavanje, posebno u smislu nedostatka tehničkih vještina i resursa a koji su ranije istaknuti u podacima istraživanja po opštinama.</p> <p>Rok: kontinuirano - treba da bude precizniji - npr. "do tada i tada" (xx datum) sve lokalne samouprave sprovode/ rade baznu procjenu i demografsko istraživanje; i to jednom godišnje ili dvogodišnje.</p> <p>Rezultati lokalnih ispitivanja takođe se moraju analizirati zajedno na nivou Ministarstva radi tačne / ažurne procjene Strategije i različitih</p>	<p>Predlog se ne prihvata jer je već definisano Nacionalnom strategijom - Procjena postojećeg broja pasa, njihova rasprostranjenost i ekologija je sastavni dio lokalnog plana za kontrolu populacije pasa čiji su nosioci lokalne uprave koje moraju osigurati resurse za kontinuirano praćenje populacije i demografskih trendova, a definisano u dijelu 6. Lokalni program za sprovođenje kontrole populacije pasa i njihovo praćenje.</p> <p>Predlog već obrađen Nacionalnom strategijom, dijelu Odgovornosti i ovlaštenja i drugim djelovima, uloga, obaveze i odgovornosti savjeta za zaštitu životinja i UBHVFP.</p>
--	--	---

Obrazac 5

	<p>pristupa u različitim oblastima.</p>	
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 9: Kontinuirano usaglašavanje nacionalnih propisa sa EU propisima i OIE strandardima i jačanje implementacijskog okvira</u> Obrazloženje 9:</p> <p>Zakon o zaštiti dobrobiti životinja ("Sl. list CG" 14/08 i 47/15)</p> <p>Izražavamo snažnu podršku ovoj akciji i preporučujemo da odredite vremenske rokove za razmatranja i revizije. Svaka revizija takođe mora biti otvorena za konsultacije i MORA da razmotri dokaze / činjenice vezane za smjernice "ubiti / ne ubiti napuštene pse". Ovo je prilika da se istinski potrudimo i založimo za dobrobiti životinja i poboljšamo standarde, uskladimo naše uslove u Crnoj Gori u paraleli sa drugim zemljama koje su ispred nas, i koje gledaju naprijed aktivno podržavajući dobrobit životinja i da zaustavimo nepotrebno ubijanje zdravih pasa, i da povećamo međunarodnu podršku nevladinim organizacijama.</p> <p>Pravilnik o načinu identifikacije pasa i mačaka ("Sl. list CG" 62/18)</p> <p>Akcija se mora fokusirati na to kako i ko će sprovesti zakon. Ovo je ključni element koji treba posebno imenovati. Npr. mogla bi se dodati aktivnost za obuku svih komunalnih policajaca u skeniranju pasa tj. očitavanje mikročipova. Ostaje pitanje, kako će sve ovo biti ispraćeno i evaluirano, ako je cilj da se omogući identifikacija i registracija svih pasa na osnovu mikročipa?</p> <p>Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju uzgajivačnice ("Sl. list CG" 21/15)</p> <p>Veoma je jasno da prikupljeni podaci o na osnovu urađenog istraživanja o trenutnom stanju u Crnoj Gori, pokazuku da mnogi uzgajivači nijesu registrovani, licencirani niti redovno pregledani od strane inspekcije.</p> <p>Mi preporučujemo da na godišnjem nivou već odobreni broj ženki,</p>	<p>Predlog se ne prihvata jer se u skladu sa programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji i rokovima datim ovim programom, već vrši kontinuirana harmonizacija i transponovanje EU propisa u nacionalno zakonodavstvo.</p> <p>Uprava će sprovesti obuku komunalnih policajaca, kao redovnu aktivnost, a takođe na nivou lokalnih uprava neophodno je obezbijediti odgovarajuću obuku.</p>

Obrazac 5

	<p>kao i broj legala, treba preispitati i izmijeniti.</p> <p>Preporučujemo da se uradi popis svih uzgajivačnica pasa u komercijalne svrhe u vidu otvorene baze podataka (npr. na veb stranici Ministarstva), a sve u cilju da bi se omogućila potpuna transparentnost rada i postojanja uzgajivačnica pasa. Ta baza podataka trebala bi sadržati datume i ishode inspekcijskih nadzora, i isto tako trebao bi postijati rok do kada će sve ovo biti postignuto (organizovana baza podataka).</p> <p>Dalje, mi bismo preporučili da se prilikom revizije zakona obezbjede detaljne i otvorene diskusije za potpunu zabranu reprodukcije pasa u komercijalne svrhe do određenog / preciziranog datuma. U Crnoj Gori kao zemlji koja već ima preveliki (visok) broj napuštenih pasa, nema ni potrebe niti opravdanja da bi se uopšte dozvolio uzgoj pasa u komercijalne svrhe. To ni na koji način ne doprinosi dobrobiti životinja, već naprotiv, u stvarnosti može samo voditi ka nepotrebnoj većoj komercijalizaciji i popularnosti određenih pasmina, i ka agresivnom marketingu u vezi pasa isključivo radi profita.</p> <p>Pravilnik o načinu držanja opasnih pasa ("Sl. list CG" 31/17)</p> <p>Mi smo veoma za snažnu primjenu zakonskih odredbi i akata koji se odnose na držanje i upravljanje opasnim psima. Štaviše, insistiramo da se evidencija pojedinih pasmina pasa kao opasnih, stavi u fokus, jer postoji samo mali nagovještaj da bi ovo u stvari trebao biti glavni fokus ove mjere /aktivnosti, nasuprot fokusiranju na "opasne vlasnike". Svaka akcija treba da bude zasnovana na dokazima i u vezi sa istraživanjem / ispitivanjem koje identifikuje i kvantifikuje vrste pasa i sve situacije napada u koje su umiješani psi.</p> <p>Treba obratiti pažnju i na razmatranje kako bolje sprovesti akcije za borbu protiv ilegalnih borbi (i uzgoja) sa opasnim psima. Svako uzgoj opasnih pasa treba biti zabranjen.</p> <p>Isto tako, treba razmotriti i pažnju usmjeriti na to kako bolje sprovoditi aktivnosti koje se tiču ilegalnih borbi pasa (ujedno i uzgajivačnica) opasnih pasa. Sve uzgajivačnice opasnih pasa trebalo bi zabraniti.</p> <p>Što se tiče rečenice - „Vlasnik koji drži opasnog psa treba da prođe</p>	<p>Sprovedena je procedura Javnog poziva. Izabran je član grupe NVO-a. Sa intenzivnim radom, otpočeće se u prvom kvartalu 2020. godine.</p> <p>Uspostavljena je saradnja sa Upravom policije i NVO "Korina animals". Inspektori Uprave su po ovom pitanju permanentno uključeni.</p>
--	---	--

Obrazac 5

	<p>obuku sa psom, uz provjeru stepena socijalizacije psa“-predložemo potrebu za dodatnim razjašnjenjem kako bi taj proces funkcionisao u praksi, i ko će biti odgovoran za provjeru stepena socijalizacije psa. Proces mora biti izvodiv i realan. Ako nije, treba ga isključiti kao predviđenu aktivnost.</p> <p>I dalje, spram “Poslove obuke pasa mogu obavljati pravna ili fizička lica registrovana i upisana u evidenciju za tu djelatnost kod Kinološkog saveza Crne Gore” - sugerišemo da je važnije naglasiti da bilo koji trener za pse mora biti registrovan i sertifikovan od strane odgovarajuće / priznate institucije za obuku pasa, nego što je eksplicitno navedeno da trener mora biti registrovan kod Kinološkog saveza. Ono što je najvažnije, zaista, jeste to da se osigura da će se za obuku pasa primjenjivati savremene, humane, na dokazima zasnovane metode treninga (evidence-based), a ne staromodne ili kaznene metode.</p> <p>Dodatni komentar</p> <p>Veoma preporučujemo, takođe, da se u ovom dijelu Strategije, doda aktivnost kojom Crna Gora usmjerava organizacione strukture i procedure i kojom omogućava priključenje evropskom elektromskom sistemu za praćenje “TRACES”, čije korišćenje će doprinijeti udomljavanju velikog broja uličnih pasa za koje važe komercijalni propisi po pitanju njihovog transporta / premještanja pasa u zemlje EU. Ovdje postoji velika šansa za udomljavanje pasa između graničnih zemalja sa EU koja bi trebala biti dugoročna strategija za smanjenje broja pasa u skloništima, privremenim smještajima ili na ulicama.</p>	<p>Predlog se prihvata.</p> <p>Predlog se ne prihvata. Nekomercijalno i komercijalno kretanje kućnih ljubimaca, odnosno pasa je propisano i sprovodi se.</p>
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 10: Edukacija i podizanje svijesti o odgovornom vlasništvu</u></p> <p>Obrazloženje 10:</p> <p>Mi snažno podržavamo posvjećenost u praćenju i evaluaciji bilo koje „kampanje za odgovorno držanje pasa“, a isto tako želimo ukazati šta je sve potrebno za evaluaciju. Pored toga da mora biti dokumentovana i vođena od samog početka bilo koje kampanje i od strane odgovarajućih kvalifikovanih ljudi - za valjanu evaluaciju moraju se obezbjediti potrebni resursi. Kampanja “Be his hero” kao primjer naveden u ovom segmentu, mogla bi biti preporučena, usvojena ili nastavljena, jedino ukoliko je urađena valjana, propisna</p>	<p>Kampanja “Drug iz snova, a bez krova” bila je na određen način nastavak kampanje “be his hero”. Nakon sprovedene kampanje urađen je monitoring i kampanje je ocijenjena kao uspješno realizovana sa preporukama od strane eksperta, za njen dalji nastavak i kontinuitet u</p>

Obrazac 5

	<p>evaluacija koja pokazuje uticaj i održivost.</p> <p>Edukacije o zaštiti i dobrobiti pasa trebale bi takođe biti uključene u okviru širih školskih programa u cilju da bi promovisale podizanje svijesti i pridobile lokalnu / kulturnu podršku u zajednici za dobrobit životinja u Crnoj Gori, za sve vrste životinja, i da edukacije sadrže poruke protiv surovosti, tzv. "anti-cruelty" poruke.</p> <p>Edukacione poruke treba da budu o tome kako da se promoviše i podrži pozitivna i zdrava koegzistencija sa životinjama u lokalnoj zajednici. Elementi koji se odnose na pse, mačke, i dobrobit životinja uopšte, trebali bi biti obavezni i uvršteni u nacionalni plan i program, a ne opciono u okviru izborne nastave odnosno predmeta.</p> <p>Što se tiče rečenice: „Edukativne inicijative bi se trebale razviti u koordinaciji sa lokalnim obrazovnim ustanovama i trebale bi biti sprovedene od obučениh profesionalaca“-postoji potreba da se precizira / definiše ko se smatra obučениm profesionalcem? Gdje, kod koga i za koju oblast su stekli profesionalnu kvalifikaciju?</p> <p>Slažemo se da bi te edukativne inicijative trebale biti višestruke, da ujedno uključe više aspekata, i sve grupe (elemente) iz oblasti dobrobiti životinja, i da tu posebno treba da ima mjesta za nevladine organizacije koje posjeduju odgovarajuće vještine i iskustva u ovoj oblasti.</p> <p>Naša preporuka, takođe, bila bi dodavanje i naglašavanje potrebe za boljim korišćenjem interneta i platformi društvenih medija u cilju promovisanja pozitivnih kako edukacionih tako i poruka o zaštiti životinja. Isto tako smatramo da bi bilo od koristi da se ukaže na potencijal koji imaju vršnjački edukatori u lokalnim zajednicama, npr. u promovisanju programa sterilizacije i / ili brige o psima u zajednici, njihovom hranjenju i sl.</p>	<p>sprovedenju.</p> <p>Predlog se prihvata.</p>
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 11: Skloništa za napuštene životinje</u></p> <p>Obrazloženje 11:</p> <p>Što se tiče rečenice: „Hvatanje, prevoz i držanje napuštenih životinja (kućnih ljubimaca) u skloništima treba da se obavlja na način kojim se kod životinje ne izaziva patnja, bol i strah u skladu sa Zakonom o zaštiti i dobrobiti životinja“ - u potpunosti</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p>

Obrazac 5

	<p>podržavamo ovu izjavu, ALI naglašavamo da je dopuštanje ubijanja zdravih životinja u skloništu potpuno u suprotnosti i kontradiktorno sa ovim navodom iz Strategije, jer su SVA ubijanja zdravih životinja nehumana, i naravno uzrokuju patnju po samoj svojoj svrsi, tj. smrt. Pored toga, trenutni nadzor, upravljanje i kontrola nivoa standarda mnogih skloništa je takođe veoma loša, pa stoga i ne postoji način da se osigura da će bilo koja navedena tj. usvojena procedura pravilno sprovesti.</p> <p>Uprkos navedenim specifikacijama i detaljnim uslovima koji se zahtijevaju Pravilnikom o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje ("Sl. list CG" 28/15), očigledno je kako svima koji rade na terenu i u ovoj oblasti, tako i na osnovu nedavnih istraživanja koje smo sami uradili i objavili - da većina skloništa ne ispunjava tražene standarde. Stoga preporučujemo da aktivnosti koje se posebno odnose na povećanje broja skloništa koja će ispuniti SVE tražene standarde (do 100%), treba da budu fokus mjera / aktivnosti u Strategiji, uz uslov da budu ojačani monitoring i evaluacija.</p> <p>Izuzetno, naša preporuka je da se detalji / podaci o svim registrovanim prostorijama (javnim i privatnim pansionima, skloništima) učine javnim i lako dostupnim putem veb stranice Ministarstva, uključujući detalje i ishode svih inspekcija. Ovo je jedini način da se krene ka sigurnijim, transparentnim i odgovornijim mjerama u upravljanju pansionima i prihvatilištima, te jačoj primjeni zakonski određenih standarda.</p> <p>U vezi rečenice: „ako se životinja u roku od 30 dana od smeštanja u prihvatilište ne udomi ili ne zbrine na drugi način može se eutanazirati kao zadnja opcija, ali se prethodno moraju iscrpiti sve druge mogućnosti“- nikako (nipošto, uopšte) se ne slažemo sa ovom izjavom i preporučujemo, kao što smo već naveli, preporučujemo da se ova opcija ukloni (izbriše) iz Strategije, i iz Zakona prvom narednom revizijom.</p> <p>Takođe, napominjemo da nije izvodljiva niti je potkrijepljena bilo kakvim dokazima trajnija, održiva kontrola i smanjenje populacije napuštenih pasa i pasa bez nadzora (što je prvi okvirni cilj Strategije) i da je u direktnoj suprotnosti sa navedenim principima i ciljevima za dobrobit životinja. To, takođe, šalje vrlo kontradiktornu poruku zajednicama - s jedne strane promovirate brigu i dobrobit i</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Veterinarski inspektori tokom inspekcijskog nadzora, sprovodi permanentno ili po potrebi vrši nadzor nad istim, i procjenjuju situaciju usklađenosti sa propisima u registrovanim skloništima.</p> <p>Predlog se ne prihvata. Svi podaci se nalaze na zvaničnom sajtu Uprave.</p> <p>Predlog se ne prihvata. Navedeno se odnosi na jednu od preporučenih mjera za kontrolu populacije pasa (OIE, Poglavlje 7.7).</p> <p>Predlog se ne prihvata. Lokalnim planovima će se definisati mjere i aktivnosti, u skladu sa potrebama i preporukama i mjerama iz Strategije kao i drugih nadležnih institucija (OIE, ICAM).</p>
--	--	--

Obrazac 5

	<p>odgovorno vlasništvo, a sa druge strane, tvrdite da je, ako vlasništvo <i>padne u državne ruke</i>, prihvatljivo samo ubiti neželjenog psa.</p> <p>Za posledicu, ovako opisane mjere/ ciljevi / aktivnosti u Strategiji, dodatno oslobađaju lokalne samouprave i upravnike skloništa od daljih napora za ulaganje u poboljšanje uslova u skloništimama i/ ili u obuke zaposlenih kako da pravilno brinu o životinjama – zašto se gnjaviti ako ćete ih svejedno ubiti? Ubijanje pasa omogućava samo prostor za ulazak više pasa u sklonište koji će isto biti ubijeni kao napušteni psi, psi lualice, psi bez nadzora, a skloništa postati “logori smrti za pse” lokacije gdje će ti psi na kraju biti ubijani, a tome da gotovo da neće biti kraja – i zašto bi onda bilo koja odgovorna osoba, osoba koja brine za pse, uopšte ikada odvela nekog pronađenog psa u sklonište? - - već će ga radije ostaviti na ulici!</p> <p>Takva odluka, takva aktivnost i njeno sprovođenje u praksi nosi sa sobom ogroman teret kako za veterinare od kojih se očekuje da odrade ubijanje pasa, tako i za prateće osoblje jer će morati svakodnevno da prisustvuju i učestvuju u tom činjenju.</p> <p>Trebamo pitati donosioce odluka: kako možete očekivati da će ti zaposleni i zaduženi da brinu o životinjama, da će te životinje ubiti narednog dana? I da li bi iko s dobrim namjerama bio spreman da čini usmrćivanje životinja svakodnevno?</p> <p>Ponovo navodimo da je ubijanje zdravih pasa zastarjela metoda, i neprihvatljiva je za NVO u oblasti zaštite i dobrobiti životinja, a isto tako, takva nakaradna odluka bi veoma ugrozila potencijalna partnerstva sa međunarodnim organizacijama za zaštitu i dobrobit životinja koje imaju resurse da pomognu Crnoj Gori u postizanju zaštite i poboljšanju dobrobiti životinja.</p> <p>Dalje, trenutno ne postoji način da se sprovede inspekcija koje su druge mogućnosti isprobane, i te druge mogućnosti trebaju biti navedene i jasno opisane. Npr. da su sva skloništa za pse sposobna da dokažu da: javnost ima otvoren i regularan pristup; je dozvoljeno fotografisanje pasa koje je potrebno udomiti i podjela istih (na društvenim mrežama); da postoje otvoreni dani za udomljavanje; postojanu komunikaciju i saradnju sa školama, mjesnim zajednicama; informišu javnost o pronađenim i nestalim psima.</p>	
--	--	--

Obrazac 5

	<p>Dakle, pogodniji predlog za Strategiju bio bi da cjelokupan fokus stavi na unaprijeđenje standarda (uključujući i procjenu potrebnih resursa da se isto sprovede), obuku zaposlenih, protokole vezane za tretiranje bolesti i krajnje aktivna promocija udomljavanja.</p> <p>Napomenuli bi da iako je Strategija trenutno vezana samo za pse, zakon je vezan za sve napuštene životinje, uključujući i mačke. Stoga smatramo da je to prilika da se proširi fokus i na napuštene mačke kako bi i one dobile potrebnu njegu i sklonište kao i da bi se olakšali programi sterilizacije.</p> <p>Takođe preporučujemo razvoj standardizovanih programa obuke (baziranih na konceptu pet sloboda) koji bi bio obavezan za svo osoblje kao i buduće kandidate za rad u skloništima. Osoblje bi trebalo da se bira na osnovu demonstriranih vještina i učinka koji su usko vezani za posao, kao u bilo kojem modernom društvu. Ministarstvo bi takođe trebalo da navede koji je minimalni broj osoblja i uloga koje to osoblje ispunjava po jednom psu potrebno da se osigura pravilna njega i kontrola.</p> <p>Snažno podržavamo inkluziju mjera i), ii) i iii) kao metode da se izbjegne prevazilaženje kapaciteta. Takođe, oštro se suporstavljamo mjerama iv) i v) koje su vezane za eutanaziju zdravih pasa kao što je već navedeno i zbog razloga koji su već navedeni.</p> <p>Skloništa za pse mogu biti tako osmišljena da omogućavaju produženi boravak psima koji vjerovatno neće biti udomljeni, da imaju obučeno osoblje, i sve što je potrebno za sprovođenje zakonskih standarda.</p> <p>Mi se naravno slažemo da eutanazija može biti potrebna u specifičnim slučajevima kao što su bolest i agresivnost. Slažemo se sa Vašom izjavom „Odluka o eutanaziji je isključivo odluka veterinaru zaposlenog u registrovanoj ambulanti...” ali predlažemo da bude obavezno prije nego „poželjno“ da se formira etički odbor od 3 člana na nivou skloništa koji će biti konsultovan i uključen u odluke o eutanaziji. Dodatno predložili bi da ovakvi protokoli budu otvoreni javnosti.</p> <p>Podržavamo pojačani monitoring i kontrolu procedura za odlaganje tijela mrtvih pasa.</p> <p>U potpunosti podržavamo napore UBHVFP da omoguće dalje</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Zakonom i podzakonskim aktima već definisano.</p> <p>Ovo je dio koji treba biti regulisan na nivou lokalne uprave, odnosno skloništa. U Nacionalnoj strategiji, u dijelu Skloništa za napuštene životinje navedeno: <u>“Odluka o eutanaziji, u skladu sa propisima kojima je uređena zaštita dobrobiti životinja, je isključivo odluka veterinaru zaposlenog u registrovanoj ambulanti koja sprovodi mjere zdravstvene zaštite u skloništima. Preporučuje se formiranje</u></p>
--	--	--

Obrazac 5

	<p>instrukcije, kontrolu napuštenih pasa i upute o radu u skloništim za životinje. Mi takođe predlažemo da veterinarska njega i kontrola bolesti budu strogo evidentirani. Ovdje bi trebalo podhitno uključiti listu / pregled raspoloživih lijekova (veterinarskih, za Crnu Goru) i zakona / pravilnika koji dozvoljavaju uvoz i propisivanje odgovorajćih i modernih veterinarskih tretmana kao što je Milteforan za lišmanijozu kod pasa, efektivne savremene tretmane srćanih crva, kako bi se kontrolisalo i upravljalo zaraznim bolestima. Kontinuirana nestašica i nedostatak neophodnih lijekova za savremeno lijećenje znaćajno sprećava efikasnu kontrolu kroz upravljanje bolesti.</p>	<p><u>etićkog odbora od 3 ćlana na nivou skloništa (ovlašćeni veterinar u skloništu, civilni sektor i predstavnik skloništa) koji će biti konsultovan i ukljućen u odluke o eutanaziji, osim za slućajeve koji su obuhvaćeni propisima o zaštitu dobrobiti životinja.”</u> Zakonom o zaštiti dobrobiti propisano da vlasnik snosi troškove boravka psa u skloništu, ako je poznat</p>
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 13: Lokalni program za sprovođenje populacije pasa i njihovo ocjenjivanje i praćenje</u> Obrazloženje 13:</p> <p>U potpunosti podržavamo potrebu da se razviju i nadgledaju lokalni programi za kontrolu populacije pasa. Veoma preporučujemo da Strategija podrži usvajanje jednog šireg fokusa koji bi obuhvatio kontrolu i brigu nad populacijama maćaka - tj. da preporući razvoj strategija kontrole životinja / životinja u lokalnoj zajednici, na lokalnom nivou, a da ne zadrži fokusiranje iskljućivo na pse tj. populacije pasa. Ovim bi se izbjeglo dupliranje podudarnih akcija i napora u budućnosti - stoga bi to sada bilo najisplativije uraditi – smanjili buduću dodatnu dupliranu troškovi, iskoristili sadašnji sveukupno angažovani resursi, omogućila održivost.</p> <p>Veoma nam je drago to što se multidisciplinarna grupa koja uključuje i nevladine organizacije preporučuje da predvodi proces, i dalje bi sugerisali takođe, da preporuka bude za uključenje predstavnika izvršne vlasti, kao neophodno. Ukljućenje /ćlanstvo predstavnika javnog zdravlja je takođe veoma važno.</p> <p>Kao glavni problem, dalje ostaje nedostatak resursa za finansiranje lokalne strategije, koji je kao takav istaknut i u vašem i drugim prethodnim istraživanjima. Ovom problemu se mora obratiti posebna pažnja jer imati grupu/time i akcioni plan nije</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Strategija se odnosi na kontrolu populacije pasa, ne maćaka.</p>

Obrazac 5

	<p>od koristi ako budžetska sredstva / resursi nijesu dostupni za sprovođenje planova. Potrebni su određeni fondovi ili druge podrške, koje treba identifikovati i isključivo ugovoriti i vezati za sprovođenje Strategije, namjeniti postizanju ciljeva za smanjenje populacije pasa / mačaka ili za postizanje privremenih ciljeva za podsticanje akcija.</p>	
	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 14: Kontinuirana obuka i trening</u> <u>Objasnjavanje 14:</u> U potpunosti odobravamo listu tehničke obuke, a naročito očekujemo njen kontinuitet, da to bude trajniji i centralno organizovani program obuke koji će obuhvatiti sva ova pitanja. I u ovom dijelu, preporučujemo da se uvrste sljedeći naslovi i/ili oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trening za veterinare za Programe sterilizacije prema savremenim pouzdanim hirurškim metodama (mali rezovi uz korišćenje apsorbujućih/ rastvorljivih šavova), i to u okviru navedenog programa "uhvati-nahrani-pusti". Međunarodni NVO eksperti mogli bi uraditi ovakav trening, besplatno u Crnoj Gori, samo ukoliko bi to odbrila / podržala Veterinarska komora. • Briga o psu, dobrobit i socijalizacija/ trening ponašanja (moderni pozitivni metodi -dobronamjerna komunikacija). • Kontrola u upravljanje javnim zdravljem (očuvanje javnog interesa u oblasti zdravstvene zaštite životinja i veterinarskog javnog zdravstva) - kontrola i suzbijanje (iskorjenjivanje) zaraznih i parazitskih bolesti koje pogađaju pse, uključujući i zoonoze. <p>Takođe, preporučujemo da programi obuke i evaluacija budu zasnovani na razvoju i primjeni praktičnih kompetencija, a ne samo na znanju. Ciljne grupe za obuku takođe trebalo bi da uključe komunalnu inspekciju/policiju i ostale odgovorne u sprovođenju zakona, odluka i pravilnika o zaštiti i dobrobiti životinja i odgoornom vlasništvu kućnih ljubimaca.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 15: Komunikacija i promocija nacionalne strategije</u> <u>Objasnjavanje 15:</u> U potpunosti podržavamo potrebu za čvrstim javnim konsultacijama i angažovanjem</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Doktori veterinarske medicine koji obavljaju poslove sterilizacije posjeduju dovoljan nivo znanja i iskustva za sprovođenje aktivnosti, a kontinuirano se obučavaju i unaprijeđuju svoja znanja i vještine.</p>

Obrazac 5

	<p>Mada nije lako odrediti specifične ciljeve a da se postignu smislene, rezultirajuće konsultacije sa lokalnim stonovništvom tj. Zajednicama. Da li je moguće, na primjer, naprije identifikovati forume/sekcije/ radne grupe, ukoliko već trenutno postoje i preporučiti ili odrediti mandat da se pitanja o zaštiti i dobrobiti životinja uključe u takve odbore / javne rasprave /sastanke / sjednice? Integrisanje rasprava o lokalnim planovima u postojeće strukture, u prvom redu, može biti korisnije od čekanja i uspostavljanja bilo kakvih odvojenih tj. zasebnih procesa konsultacija.</p> <p>Naša preporuka, takođe, je da bi u Strategiji trebalo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • navesti primjere korišćenja modernih, interaktivnih metoda konsultacija, kao što je mobilna anketa, npr. aplikacija “opinion polls” koja se koristi za brzu i masovnu analizu i istraživanje javnog mnjenja, • uputiti na proaktivno korišćenje platformi društvenih medija / mreža u cilju razmjene mišljenja i dobijanja povratnih informacija od javnosti. <p>Tačno, pravilno ste izjavili: „Od presudnog je značaja da se u procesu konsultacija učestvuju svi oni koji se na neposredan ili posredan način suočavaju sa problemom napuštenih pasa. Potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri koristiti participativan pristup i tako što će ljudi biti konsultovani i njihovi predlozi će biti korišteni osmišljavanja budućih konsultacija”. Ovdje, međutim, smatramo da se teško mogu desiti stvarne konsultacije kao i veće učešće. Partnerstva i učešća treba da budu uključiva i dobro vođena da bi bila uspješna. Predlažemo stoga, dodavanje jednog principa, važne i prihvatljive fraze: partnerstvo sa NVO i drugim organizacijama civilnog sektora se prepoznaje kao integralno i biće vođeno na transparentan i otvoren način koji omogućava pravovremeni dvostrani protok informacija i ideja, otvoreni pristup podacima kao što su izvještaji sa radnih sesija i sastanaka (na lokalnom i nacionalnom nivou) u proaktivnom, respektivnom maniru koji omogućava efikasne povratne informacije i uključivanje svih zainteresovanih strana.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 16: Ekološka kontrola</u></p>	<p>Predlog se ne prihvata. Komentar je prihvatljiv sa aspekta monitoringa i analitike. Međutim, mišljenja smo da ovo ne treba da bude dio Strategije.</p> <p>Predlog se ne prihvata, treba da bude dio lokalnih planova.</p>
--	--	--

Obrazac 5

		<p><u>Obrazloženje 16:</u> U potpunosti podržavamo potrebu rješavanja problema vezanog za izloženi otpad i kante/kontejnere za smeće (a posebno onih otvorenih, bez poklopca). Ove aktivnosti traže posvjećenost, strogu primjenu lokalnih propisa, nose budžetske implikacije, i zbog svega toga moraju se posebno istaći na lokalnom nivou. Isto tako, snažno podržavamo stav da je kontrolisano hranjenje pasa u zajednici prihvatljivo i neophodno i humano, kao način upravljanja populacijom uličnih pasa koji su sterilisani i vakcinisani. Posebna mjesta trebala bi biti lcorana, određena za upravljanje psima u zajednici (uz prethodno prihvatanje i odobrenje lokalnog stanovništva) a male kućice za pse /mala skloništa takođe bi trebale biti odobrene liuređene na osnovu lokalnih propisa, odluka ili pravilnika. Izričito, zahtijevamo da ekološka kontrola mora biti uspostavljena, ojačana i strogo vršena kako bi se spriječilo da bilo koji otrov za kontrolu glodara rilikom “komunalnih čišćenja” bude dostupan na ulici bilo kojem psu ili mački, a i isto tako djeci. Preporučujemo da se u ovom dijelu Strategije (ekološko upravljanje, ekološka kontrola) izričito odredi zbrinjavanje mrtvih pasa i mačaka (u skloništima, na ulicama, uopšteno, u zajednici). Takođe, da se razmotri uključenje aktivnosti za kontrolu vektora koji šire zarazne bolesti i zoonoze (posebno krpelji, komarci i pješčane muve), koja bi bila koordinisana kao “One Health” koncept (zajednički (multidisciplinarni) pristup javnom zdravlju = “Jedno zdravlje” ili “Jedinstveno zdravlje”) i zasnovana na lokalnoj epidemiologiji i entomologiji.</p>	<p>Zbrinjavanje i postupanje sa leševima životinja definisano Planom upravljanja nus proizvodima životinjskog porijekla.</p>
5.	<p>NVO „Društvo za zaštitu životinja – Podgorica”</p>	<p>Primjedba/predlog/sugestija 1: NACIONALNA STRATEGIJA ZA HUMANU KONTROLU POPULACIJE PASA U CRNOJ GORI</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: Ubaciti reč humano u naziv strategije, pošto je upravo to cilj – humano rješavanje problema.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Kako je Strategija rađena po preporukama OiE-a, gdje su date prihvatljive metode za kontrolu populacije pasa, te je stoga suvišno koristiti pojam “humano”.</p>

Obrazac 5

		<p>Primjedba/predlog/sugestija 5:</p> <p>- NAPUŠTENI PAS je pas koji nema dom i koja je lišena brige i njege držaoca, koju je on svjesno napustio.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5</p> <p>Potrebno je preciznije odrediti termine napušteni pas i utvrditi razliku između ovakvog psa i izgubljenog, uličnog i gradskog psa. Na primer, svaki izgubljeni pas ne mora biti i trajno napušten, dok je napušteni pas bezdomi pas koji je nekada imao vlasnika i svjesno je napušten od strane vlasnika.</p>	<p>Predlog se prihvata.</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 6:</p> <p>- ULIČNI PAS je izgubljen, napušten ili svaki pas koji nije pod stalnom kontrolom vlasnika ili kojeg vlasnik ne sprečava u lutanju, odnosno pas koji ima vlasnika, ali ipak slobodno luta i nije pod stalnom kontrolom ili ograničenjem;</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 6:</p> <p>Ulični pas je dominantni uzrok problema kojima ova strategija, pored registracije i kontrole vlasničkih pasa treba da se pozabavi. To su naime psi neodgovornih vlasnika, koji djelimično svoje vreme provode na ulici iako generalno imaju vlasnika koji ih hrani i pruža im sklonište. Ovakvi psi su u najvećoj mjeri nesterilisani, dobro uhranjeni, u dobroj kondiciji i imaju najbolju šansu za stvaranje nepoželjnog potomstva i širenja problema.</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Termin "ulični psi" u Nacionalnoj strategiji zamjenjen terminom "psi litalice".</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 7:</p> <p>- GRADSKI PAS je pas koji slobodno luta i kojem vode računa pojedinci ili grupa građana, a ujedno i pas koji je prošao kroz proceduru hvatanja, sterilizacije, vakcinacije i vraćanja na prvobitnu lokaciju</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 7:</p> <p>Sama definicija ovog termina jasno određuje da se radi o psima koji prolaze kroz lokalne CNVR programe i o kojima se na javnoj površini brinu fizička ili pravna lica. Oni su u dobroj kondiciji, imaju</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Naglašavamo da je u dijelu Pojmovi data deficija pojma <i>pas litalica</i> koja uključuje predloženo. Definisano ICAM metodologijom, podržano OiE pogl. 7.7.</p>

Obrazac 5

	<p>dovoljno hrane, pošto su prošli tijažu nakon hvatanja utvrđeno je da nijesu agresivni i ne predstavljaju prijetnju za okolinu. Pošto su sterilisani i vakcinisani, ne utiču na širenje problema, a ujedno smanjuju troškove lokalnih samouprava za liječenje i dodatnu brigu o njima, koju sprovode staratelji na ulicama.</p>	
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 8:</p> <p>- EUTANAZIJA je postupak usmrćivanja koji se obavlja sredstvima i metodama određenim u tu svrhu i na propisan način tako da se životinjama prouzrokuje najmanja moguća bol, patnja i strah. Eutanazija kao dominantna metoda kontrole populacije napuštenih pasa predstavlja izuzetno neefikasan način kontrole populacije koja nihgde nije dala rezultate.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8:</p> <p>Neophodno je navesti u nastavku objašnjenja termina eutanazije da ona nije efikasan metod kojim je moguće rješavanje problema napuštenih pasa, pošto je i u prošlosti korišćena kao dominantna mjera ali nije dala rezultata i upravo zbog toga je problem i eskalirao i sada zahtjeva posebnu strategiju kojom će biti rješavan</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Kako je naglašeno u definiciji, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga.</p> <p>Eutanazija je jedna od mjera propisana OiE standardom. Sprovodi se po preporukama i na osnovu odluke doktora veterinarske medicine, u skladu sa propisima.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 9:</p> <p>Nadležnosti lokalnih samouprava propisane su Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja u dijelu donošenja i sprovođenja odluka na opštinskom nivou kojim se propisuju uslovi i način držanja kućnih ljubimaca, način postupanja sa napuštenim i izgubljenim životinjama (kućnim ljubimcima) te način zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja i sakupljanja napuštenih i izgubljenih životinja. Nadležnost lokalnih samouprava je takođe i da kontroliše sprovođenje podzakonskih akata preko nadležnih komunalnih inspektora i policajaca, naročito onih koji se odnose na obeležavanje i vakcinaciju ljubimaca (pošto je neodgovoran vlasnik čija je životinja neobeležena i nevakcinisana glavi uzrok problema)</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 9:</p> <p>Potrebno je odrediti ko sprovodi mjeru, odnosno ko kontroliše njihovo sprovođenje na nivou lokalnih samouprava, naročito u</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Nadležnosti su jasno Zakonom definisane. Ne mogu se nadležnosti definisati Strategijom.</p>

Obrazac 5

		pogledu kontrole odgovornog vlasništva, koje je jedan od glavnih uzroka nastajanja problema napuštenih pasa.	
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 10:</p> <p>Mediji su neophodni za podršku aktivnosti koje se bave podizanjem svijesti i odgovornom vlasništvu u svim segmentima koje generalno obuhvata unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja sa svim posrednim i neposrednim učesnicima koji bi dali svoj doprinos u promovisanju odgovornog vlasništva.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 10:</p> <p>Izbačen termin na globalnom nivou, pošto je u pitanju nacionalni nivo.</p>	Predlog se prihvata.
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 11:</p> <p>Edukacija o odgovornom vlasništvu za vlasničke pse i za njihove mladunce treba da sadrži sljedeće (v) sprječavanje negativnih uticaja pasa na zajednicu preko zagađenja (npr. fekalije i buka), uzrokovanjem saobraćajnih nesreća i rizika za druge pse, divlje životinje, domaće životinje i druge vrste kućnih ljubimaca; Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 11: izbrisan je deo koji se odnosi na ujede, pošto se ponavlja.</p>	Predlog se prihvata.
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 12:</p> <p>Edukacijske inicijative bi se trebale razviti u koordinaciji sa lokalnim obrazovnim ustanovama i trebale bi biti sprovedene od strane obučениh profesionalaca.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 12:</p> <p>Potrebno je odrediti process donošenja ili usvajanja programa edukacije od strane tačno odrijeđene institucije-savjeta za obrazovanje, ministarstva obrazovanja i slično.</p>	Predlog se prihvata.

Obrazac 5

	<p>Primjedba/predlog/sugestija 13:</p> <p>Sklonište za napuštene životinje (kućne ljubimce) dužno je da: Postupa sa životinjama u skladu sa posebnim pravilnikom koji se usvaja na nacionalnom nivou ili na lokalnom (takođe odrediti rok za usvajanje ovog pravilnika u skladu sa tim da li sklonišzte ili azil postoje na teritoriji opštine ili grada)</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 13:</p> <p>Potrebno je ustanoviti i dodatni pravilnik koji će se odnositi samo na postupanje prema životinjama i određivanjem jasnih procedura za gradska i opštinska skloništa i azile.</p>	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Planom kućnog reda skloništa za napuštene životinje definisana je procedura postupanja sa životinjama.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 14: ako se pas u skloništu ne udomi ili ne zbrine na drugi način sa njim će se postupati u skladu sa programom kontrole i smanjenja populacije napuštenih pasa prema specifičnostima sredine koji su dužni da izrade i sprovede organi jedinica lokalne samouprave.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 14:</p> <p>Potrebno je odrediti mjeru koja će nastupiti ukoliko se pas ne udomi iz skloništa i on mora biti određeniji i precizniji od usmjeravanja na mjeru eutanazije u skladu sa zakonom, što je upravo i temelj ove strategije – da razvije alate i mjere kao alternativu za neuspješne metode.</p>	<p>Predlog se ne prihvata, ovo će se definisati lokalnim planovima.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 15:</p> <p>- Registrovana skloništa za pse mogu da sprovede slijedeće mjere: (v) Ukoliko držalac kućnog ljubimca nije podnio zahtjev za njegovo vraćanje u roku od 15 dana od dana prijema u sklonište, kućni ljubimac se može udomiti.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 15:</p> <p>Preostali deo stava je obrisani pošto je dalji postupak sa psima definisan zakonom, trebalo bi da bude preciziran i lokalnim programima što je i navedeno u prethodnoj mjeri kojom se određuje šta se radi sa psima koji se ne udome iz skloništa</p>	<p>Predlog se ne prihvata, isto već propisano Nacionalnom strategijom.</p>

Obrazac 5

	<p>Primjedba/predlog/sugestija 16: Metode kontrole razmnožavanja vlasničkih pasa uključuju sljedeće: (i)hirušku sterilizaciju; (ii)hemisku kontracepciju; (iii)odvajanje ženki za vrijeme estrusa od nesterilisanih Metode kontrole razmnožavanja uličnih pasa uključuju sljedeće: (i)hirušku sterilizaciju;</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 16: Potrebno je napraviti distinkciju između metode kontrole razmnožavanja vlasničkih i uličnih pasa – hirurška sterilizacija je jedina realna, svrsishodna i dostupna metoda kojom je potrebno izvršiti ovu mjeru za ulične pse, za razliku od vlasničkih pasa čiji vlasnici mogu da biraju šta će od ponuđenih metoda primjeniti.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Metode kontrole su prenešene iz poglavlja 7.7, a lokalnim planovima je predviđeno uređivanje, između ostalog, i kontrola razmnožavanja napuštenih i pasa lualica – kontrola populacije istih.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 17:</p> <p>CNR je jedan način za kontrole reprodukcije i kao i kod svake druge mjere za kontolu populacije, mora se koristiti u kombinaciji sa ostalim mjerama.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 17: Preostali deo u ovom stavu je suvišan, pošto je prethodno objašnjeno gde se, kada i na koji način koristi CNR metoda. Tolerantna zajednica se stvara informisanjem i edukacijom, kao pripremom za sprovođenje ovog programa. U krajnjoj mjeri ova metoda se već primejenjuje u gradovima u Crnoj Gori i dala je efekte</p>	<p>Predlog se ne prihvata, isto već propisano Nacionalnom strategijom.</p>
	<p>Primjedba/predlog/sugestija 18:</p> <p>Procenat ženki koje treba sterilisati godišnje zavisi od potencijalne stope rasta populacije (broj pasa koji će se reprodukovati nakon jedne godine, u poređenju sa prvobitnim brojem pasa).</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 18: Preostali deo stava je suvišan pošto je već je navedeno da se kombinuje sa drugim mjerama, ovaj dio zasnovan je na pretpostavkama i generalno je suvišan i neprecizan.</p>	<p>Predlog se ne prihvata, isto već propisano Nacionalnom strategijom.</p>

Obrazac 5

		<p>Primjedba/predlog/sugestija 19:</p> <p>Psi moraju biti vraćeni tamo gde su uhvaćeni nakon postoperativnog perioda u što kraćem mogućem roku koji nije duži od 14 dana, pod uslovom da je životinja zdrava i oporavljena.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 19:</p> <p>Ovaj dio oko vraćanja pasa na prvobitno stanište mora biti preciznije odrijeđen i uslovljen oporavkom i zdravstvenim stanjem životinje. Takođe je rok od 7 dana potrebno produžiti, pošto je u nekim slučajevima ženkama potrebno više od tog perioda za oporavak i srastanje rane</p>	<p>Predlog se prihvata.</p>
		<p>Primjedba/predlog/sugestija 20:</p> <p>6.Lokalni program za sprovođenje kontrole populacije pasa i njihovo praćenje.</p> <p>Potrebno je aktom nadležnog tela jedinice lokalne samouprave (opštinsko ili gradsko veće, gradonačelnik) u svakoj jedinici lokalne samouprave izvršiti formiranje radnog tela, odnosno stručnog tima koje će činiti prestavnici lokalne samouprave, komunalne inspekcije i policije, nevladinih organizacija i veterinarske inspekcije. Primarni zadatak ovakvog radnog tela je donošenje i sprovođenje lokalnih programa kotrole populacije napuštenih pasa koji sadrži sledeće elemente:</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 20:</p> <p>Ovaj dio, odnosno stav odnosi se na preciziranje načina donošenja lokalnih programa. Pošto se programi moraju izraditi u skladu sa specifičnostima sredine i nije isto da li se takav program donosi na sjeveru ili jugu Crne Gore. U skladu sa tim bi bilo potrebno odrijediti način formiranja lokalnih tijela koja bi se bavila strukturiranjem i sprovođenjem ovakvih programa. Ovim bi se rasteretila državna uprava i preciznije i jasnije bi se odredili prioriteti na lokalnu.</p>	<p>Predlog se prihvata.</p> <p>Dodatno definisati kroz lokalne planove.</p>

Obrazac 5

		<p>Primjedba/predlog/sugestija 21:</p> <p>7.Kontinuirana obuka i trening dodatne obuke za veterinarsko i tehničko osoblje zaposleno u skloništima;</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 21:</p> <p>Kontinuirana obuka i trening je potrebna kako za veterinarsko, tako i za tehničko osoblje, koje je u direktnom kontaktu sa životinjama- od njihovog hvatanja, smještanja i obavljanja različitih tretmana.</p>	Predlog se prihvata.
6	<p>International Organization for Animal Protection</p> <p>NGO affiliated with the UN Department of Public Information (DPI) and the UN Economic and Social Council (ECOSOC) – Italija</p>	<p>- Edukacije i pravni okvir koji podstiče odgovorno vlasništvo;</p>	
		<p>- Uspostavljanje sistema za identifikaciju i registraciju pasa - koji bi trebalo da bude praćen stalnim kontrolama od strane policije i veterinarske službe;</p>	Predlog se ne prihvata, sistem već uspostavljen, nadzor i kontrole se vrše u skladu s nadležnostima.
		<p>- Kontrola uzgoja pasa radi prodaje - Predlažem vam da potpuno zabranite prodaju pasa (i mačaka) u Crnoj Gori;</p>	Predlog se ne prihvata. Zakonskim i podzakonskim aktima su jasno precizirani uslovi prodaje kućnih ljubimaca u objektima za prodaju.
		<p>- Kontrola neplanirane reprodukcije pasa</p>	Predlog se ne prihvata. Već obrađeno u Nacionalnoj strategiji.

Obrazac 5

		<p>- Kontrola komunalnog otpada - ovo je osnovna mjera. Zaista su psi pripitomljene životinje; oni su evoluirali zajedno sa ljudima hiljadama godina. Da bi preživjeli oslanjaju se na život u neposrednoj blizini ljudi. Psi lualice stoga gravitiraju ka mjestima u kojima ljudi žive, jer tu pronalaze izvore hrane i skloništa. Loše upravljanje otpadom je možda najveća izazov za lualice i mjesta gdje se smeće ne odlaže pravilno, neminovno će privući pse i druge životinje.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Opisano u Strategiji u dijelu vezanom za lokalne planove kao jedan od elemenata.</p>
		<p>- Uvođenje mjera za kretanje i držanje pasa i obaveza vlasnika - odgovorno vlasništvo kućnih ljubimaca definitivno je područje koje treba riješiti angažovanjem zajednice. Opštine bi trebale da usvoje ključne poruke u kojima su izloženi glavni principi procesa angažovanja u zajednici; aktivnosti treba planirati i sprovesti sa lokalnom zajednicom u cilju prenošenja ključnih poruka; i važno je na značajan način angažovati mlade ljude kao dio procesa angažovanja u zajednici. Krajnji cilj programa kontrole populacije pasa trebao bi biti stvaranje saosećajnih zajednica u kojima ljudi i psi koegzistiraju u sinergiji;</p>	<p>Kroz Nacionalnu strategiju su iskazane vrijednosti opisane u predlogu.</p>
		<p>- Kontrola kretanja pasa (međunarodno kretanje) - važno je osigurati postojanje stroge kontrole međunarodnih kretanja životinja. Zbog toga predlažemo da se pridružite TRACES-u, višejezičnom mrežnom alatu za upravljanje Evropskom komisijom za sve sanitarne zahteve o trgovini i uvozu životinja u EU, čiji je glavni cilj digitalizacija cjelokupnog procesa sertifikacije i povezanih postupaka, a nalazi se u skladu s deklaracijom o digitalnoj agendi za Evropu.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Kontrola međunarodnog kretanja regulisana Zakonom o veterinarstvu. Smatramo da TRACES ne treba da bude dio ove strategije. Crna Gora je već dio TRACES-a, sistema EU.</p>
		<p>- Mogli biste primijetiti da su sa liste izostavljene dvije tačke, a to su: uspostavljanje službi za hvatanje i uspostavljanje skloništa za napuštene životinje u skladu sa standardima koje je utvrdilo nadležno tijelo; i eutanaziju.</p> <p>Želeio bih da izrazim nekoliko komentara o ove dvije mjere.</p> <p>1. CNVR je mnogo efikasniji od dugotrajne zaštite. CNVR je namijenjen stvaranju sterilne populacije. Ako se psi ne vrate, svoja mesta zauzeće novi plodni psi iz susedstva. Svaka vraćena životinja na taj način zauzima mjesto nove, nesterilisane životinje. Populacija će se tada brže povećavati (ili čak smanjivati) jer se</p>	<p>Predlog se ne prihvata, navedeno je dio Nacionalne strategije.</p> <p>Kako je naglašeno u definiciji, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga. Eutanazija je jedna od mjera propisana OiE standardom. Sprovodi</p>

Obrazac 5

	<p>sterilizirane životinje ne mogu razmnožavati. Suprotno tome, smještanje pasa u skloništima djeluju samo ograničeno vrijeme i beskorisno je kao mjerilo za dugoročno smanjenje populacije.</p> <p>U kratkom roku, u okviru programa CNVR-a, populacija pasa lualica ostaće ista. Dugoročno se više neće rađati štenad i tako će se populacija početi smanjivati; ne na privremeni način koji se vidi nakon kontrole eutanazije, već na održiv način. Psi vraćeni u to područje biće vakcinisani protiv opasnih bolesti i tako se lokalne zajednice mogu osjećati sigurnije. Dugoročni uticaj efektivnog programa CNVR-a je održivo smanjenje broja populacije i neprilika. Štaviše, ako CNVR program prate svijest zajednice i komplementarne mjere (odgovorno vlasništvo kućnih ljubimaca i dobro upravljanje otpadom), onda postoje sve šanse da se dugoročno problem lutajućih životinja može u velikoj meri otkloniti. Kontrola eutanazijom kao i skloništa za pse mogu rezultirati kratkoročnim smanjenjem broja životinja, ali one će se ubrzo popeti na prethodne nivoe što će dovesti u začarani krug.</p> <p>Druga važna mjera je kastriranje učiniti pristupačnijim za vlasnike kućnih ljubimaca. Zaista, psi koji nisu smješteni ili kastrirani u vlasništvu predstavljaju glavni izvor problema pasa lualica.</p> <p>2. Eutanaziju treba sprovoditi samo kada životinje trpe neizlječive bolesti i povrede, tako da se mogu na humani način i bez stresa osloboditi svojih patnji. Takođe, molim da učinite <i>Pentobarbital</i> dostupnim lijekom u Crnoj Gori i zabranite upotrebu T-61 za eutanaziju kućnih ljubimaca. Ne propustite ovu jedinstvenu priliku da postanete „zemlja bez ubijanja“!</p>	<p>se po preporukama i na osnovu odluke doktora veterinarske medicine, u skladu sa propisima.</p>
	<p>- Preporučujemo da uspostavite saradnju sa lokalnim i međunarodnim nevladinim organizacijama. Ove grupe su visoko motivisane, donose resurse i imaju široku mrežu i iskustvo sa tim pitanjem. Uz pravu kombinaciju CNVR-a, međunarodnu saradnju, posvećenost organizacija za zaštitu životinja i edukaciju, biće moguće ostvariti humani nadzor populacije pasa.</p> <p>- U zemljama u kojima turizam čini značajan dio bruto domaćeg proizvoda, psi na ulicama mogu imati indirektni uticaj na ekonomiju. Pogled na besplatne lutajuće pse može stvoriti percepciju vanzemaljskog društva ili ekonomske poteškoće. Međutim, postojanje pogrešno upravljajućih skloništa, koji se često nazivaju i</p>	<p>Nacionalna strategija, između ostalog, ima za cilj unaprijeđenje saradnje svih aktera, uključujući i NVO, kao poboljšnje uslova i načina kontrole populacije pasa lualica kao i postupanja sa psima.</p>

Obrazac 5

		<p>'logorima smrti', može dati još gore efekte zbog sve veće svijesti o zaštiti životinja. Turisti ne vole da vide pse i mačke kako gladuju na ulicama, ali sa druge strane oni su impresionirani kada vide dobro hranjenog psa iz zajednice, opremljenog ušnom markom, pišu nam ljudi. Psi u zajednici mogu živjeti srećan život na ulici, o njima brinu volonteri i liječe ih veterinarske službe kada se razbole</p> <p>- Imamo nekoliko pasa lualica koji godinama dobro prežive na ulicama. Jednom kada se razbole, trebalo bi ih, naravno, odvesti i zbrinuti.</p>	
7	<p>NVO Kotor Kitties</p>	<p>- Mora se zaustaviti protok novih životinja. Ne možete izgraditi dovoljno prostora za utočište da biste ih kontrolisali!</p> <p>- Ali MOŽETE da sterilizirate i kastrirate tako što ćete ga rešiti na ozbiljan i metodičan način! Evo nekih neophodnih koraka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proglasite vanredno stanje sa prenaseljenošću i nedostatkom njege za životinje. Psi i mačke! Tretirajte to kao hitno! • Započnite jednostavne korake kako bi sterilizacija i kastracija bila dostupna i pristupačna za sve životinje, bilo da su to kućni ljubimci ili životinje u zajednici. • Široko se oglašavajte o prednostima i benefitima sterilizacije ovih životinja. • Uključite vjerske vođe da govore o sterilizaciji životinja i razgovaraju o etičkim razmatranjima patnje i zlostavljanja koji proizlaze iz krize prenaseljenosti. • Ohrabrite sve veterinare da ponude jeftine, subvencionisane ili čak besplatne sterilizacije mačaka i pasa. Ako ovo ne omogući značajno i vidljivo povećanje operacija sterilizacije u zajednicama, onda pozovite timove međunarodnih veterinara da drže velike, višednevne ili višednevne "Spai-a-thons", poput kampanje "Spai Portoriko" . • Ukinite destimulativne iznose poreza od 21% na operacije sterilizacije i na sve veterinarske usluge za sterilisane životinje, bilo da su u njihovom vlasništvu ili nepoznate. • Ponudite subvencije za sterilizaciju i usmjerite sredstva za dobrobit životinja na visokokvalitetnim i niskobudžetnim operacijama sterilizacije. 	<p>Predlog se ne prihvata, Nacionalna strategija daje okvir za kontrolu populacije pasa, u skladu sa standardima međunarodnih relevantnih organizacija, prvenstveno OIE.</p>

Obrazac 5

	<ul style="list-style-type: none"> - Ukinite odluke i odgovornosti za dobrobit životinja lokalnim samoupravama mimo odgovornosti za održavanje skloništa koja već postoje. Priznajte da nemaju znanje, sredstva ili volju da usvoje i primijene prihvatljiva rješenja. - Obezbijedite značajnu obuku za lokalne samouprave u budućnosti. 	<p>Predlog se ne prihvata. Kako je Nacionalnom strategijom definisano, neophodno je sa kontinuirano sprovoditi intervencije koje se vremenom razvijaju i prilagođavaju na novonastale uslove. Zato je potrebno raditi na održivom sistemu kontrole pasa na partnerskoj osnovi između Vlade, nadležnih institucija, veterinarskih organizacija i civilnog sektora.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Radite sa poznatim CNVR programima (Catch-Neuter-Vaccinate-Return za pse) i TNVR (Trap-Neuter-Vakccinate-Povratak za mačke), i sa lokalnim zaštitnicima životinje, da razviju strategije za zaštitu i brigu o trenutnoj populaciji životinja u zajednici. 	<p>Već definisano Nacionalnom strategijom (za pse), što će se dodatno definisati kroz lokalne planove u skladu sa potrebama.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazati potrebu i želju za brigom i zaštitom životinja u zajednici. - Zahtijevajte sprovođenje zakona o okrutnosti i brizi prema životinjama, uz snažno gonjenje i smislene kazne. - Pratiti sprovođenje zakona i pravosuđe o vezama između zlostavljanja životinja i zlostavljanja djece i porodičnog nasilja. 	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Definisano ZZZŽ.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Budite dosljedni u svim politikama: Ne možete očekivati da ljudi dobro postupaju sa životinjama kada vlada promoviše eutanaziju zdravih životinja kao prihvatljiv metod za kontrolu populacije. Zabraniti eutanaziju zdravih životinja, osim u ekstremnim slučajevima opasnog ponašanja koje vješt trener ne može ispraviti. - Učinite <i>Pentobarbital</i> dostupnim lijekom u Crnoj Gori, tako da će se, kada je eutanazija neophodna, obavljati na human način. Zabraniti upotrebu T-61 za eutanaziju životinja drugih. 	<p>Predlog se ne prihvata.</p> <p>Nije tačna konstatacija usmrćivanje krajnja mjera u koliko se na drugi način pas u skloništu ne zbrine u skladu sa preporukom veterinara. Propisano ZZZD.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Ukazati na načine zbrinjavanja i zaštite životinja koje su u vlasništvu i zajednici. - Zahtijevajte da javne TV stanice redovno emituju program na tu temu. -Zahtevajte da „Humano obrazovanje“ bude deo svih školskih programa. 	<p>Predlog se ne prihvata, već definisano Nacionalnom strategijom. Mediji su takođe prepoznati kao važan partner i neophodni su za podršku aktivnosti koje se bave podizanjem svijesti i odgovornom vlasništvu na</p>

Obrazac 5

		- Zabraniti uzgoj i prodaju pasa i mačaka u Crnoj Gori, do ukidanja "vanrednog stanja".	nacionalnom nivou u svim segmentima zaštite dobrobiti životinja.
8	StrayCoCo Foundation, Steinbüelweg 8, 8332 Russikon – Switzerland	- Smatramo da je kritično i u korist dobre reklame vaše zemlje da se briše poslednja tačka sa vaše liste - pokušajte da dobijete zemlju koja ne ubija, potrudite se da se ove godine izborite sa kontrolom vlasničkih pasa. Sve ostale pomenute tačke od OIE-a su prihvatljivi - ali mi ćemo dodati kritike u vezi skloništa, generalno. Čim zaživi kontrola populacije vlasničkih pasa, populacija pasa lualica polako će se smanjivati i od tada pa nadalje skloništa su opcija - ako se u vašoj zemlji udomljavaju.	Kako je naglašeno u definiciji, dio Pojmovi, a i u drugim djelovima Strategije, eutanazija se sprovodi na propisan način, što svakako uključuje i postojeći član 16 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, a posebno je predmet u dijelu Kontinuirane obuke i treninga. Eutanazija je jedna od mjera propisana OIE standardom. Sprovodi se po preporukama i na osnovu odluke doktora veterinarske medicine, u skladu sa propisima.
		Edukacija i pravni okvir koji ohrabruje odgovorno vlasništvo; Vrlo dobro! <ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljanje sistema za identifikaciju i registraciju pasa; Savršeno! Potrebna je kontrola policije i veterinarskih službi. <ul style="list-style-type: none"> • Kontrola odgajivačnica pasa radi prodaje; Važno! • Kontrola neplanirane reprodukcije pasa; Ponuditi besplatnu ili jeftinu sterilizaciju/kastraciju pasa u vlasništvu kojima je dozvoljeno da lutaju – strane NVO će pomoći. • Uspostavljanje službi za hvatanje i uspostavljanje skloništa za napuštene životinje u skladu sa postavljenim standardima dole nadležni organ; Još nije! Zaustavite izgradnju skloništa, napraviti prelazne centre za njegu (klinike za životinje za ambulantno liječenje pasa sa ulicama) poput Kosova. <ul style="list-style-type: none"> • Kontrola komunalnog otpada; Naravno! • Propisivanje mjera za kretanje i držanje pasa i obaveze vlasnika; 	

Obrazac 5

		<p>Dobro - obrazovanje dece i kontinuirano informisanje građana kako čuvati životinje i gdje ih tretirati, vakcinisati, sterilisati - spremni smo da pomognemo našim knjižicama za mališane.</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontrola kretanja pasa (međunarodna); Bilo bi lijepo ako bi se pridružili Trace-su. • Eutanazija. Samo bolesni psi sa <i>Pentobarbitalom</i> (bez T61 - jer se često koristi bez anestetika) - i vrlo agresivni psi koji se ne mogu pustiti. 	
		<p>- Registracija, čipovanje i kontrola važan je korak za smanjivanje populacije pasa lualica do nule. Ali treba preduzeti još jednu važnu mjeru: Svaka osoba koja napusti svojevajno psa treba žestoko da bude kažnjena. U Švajcarskoj i sjevernim zemljama EU nemamo pse lualice, ali kažnjavamo "dampere".</p>	<p>Zakonom je propisano da je zabranjeno napustiti kućnog ljubimca, a propisane su i kazne.</p>
		<p>- OIE je Veterinarska organizacija koja se bavi zdravljem životinja, bezbjednošću hrane i veterinarske profesije. Ali u savremenoj legalizaciji NVO-a za dobrobit životinja treba da se čuje i poštuje, jer oni imaju druge humanije metode liječenja životinja. A eutanazija nije prihvatljiva u savremenom društvu. Zato molim da razmislite o ovom predlogu. Vaš savršeni predlog je: identifikacija i registracija, kontrola uzgoja i prodaje pasa, kontrola uzgoja i promocija odgovornog vlasništva i efikasne kaznene politike. - samo zabraniti eutanaziju i ubijanje zdravih pasa.</p>	<p>Predlog se ne prihvata. Eutanazija je jedna od mjera propisana OIE standardom. Sprovodi se po preporukama i na osnovu odluke doktora veterinarske medicine, u skladu sa propisima.</p>